

Tartalom :

Emlékezzünk	— — — — —	1
Széchenyi szellemét idézem. <i>Fr. Vid.</i> V. é. t.	— — —	2
Levél a Mátrából (vers). <i>Fr. Zoltán.</i> III. é. t.	— — —	4
A XV. századi ferences szónoklás szelleme. <i>Fr. Semjén.</i>		5
Őszi kompletorium (vers). <i>Fr. Zoltán.</i> III. é. t.	— —	11
Népballadánk lelke. <i>P. Alajos</i>	— — — — —	12
Az Eucharisztia megváltásom. <i>Fr. Csaba</i> IV. é. t.	— —	16
A proletárok aranybullája. <i>Fr. Konrád.</i> III. é. t.	— —	25
A fekete viganó. <i>Fr. Platon</i> III. é. t.	— — — — —	31
Életünkben.	— — — — —	35

MAGYAR UMBRIA

A FERENCES KAPISZTRÁN-RENDTARTOMÁNY IFJÚSÁGÁNAK
ÉVNEGYEDES FOLYÓIRATA. — SZERKESZTIK: A GYÖNGYÖSI TEOLÓGUSOK

EMLÉKEZZÜNK

arra a tizenkét évre, amely a jászberényi ferences kispapok Boldog Duns Scotus János Önképzőkörének működési idejét jelenti.

1929-től 1941-ig tartott ez a 12 év. Szakadatlan munkáról ferences lelkiségről, cselekvő tenniakarásról beszél a jegyzőkönyv. Ha bepillantánál tartalmába, meglátnád, hogy minden csodálatot megérdemelnek ennek a 12 évnek ferences kispapjai. Mert hiszen csak tűnődve kérdezheti az ember, honnan az a roppant erő, amely annyi kezdeti nehézség között is 134 gyűlést tudott rendezni? Honnan a kitartás és töretlen lelkület? Honnan a folyton jököződő lendület? A felfelé ívelés?

S most lezárultak a Boldog Duns Scotus János Önképzőkör jegyzőkönyvének lapjai... De nem szűnt meg maga az önképzőkör. Elöljáróink rendelkezésére ugyanis újra egyesült a két studium, egybeolvadt a gyöngyösi és jászberényi klerikátus. S ezáltal egybeolvadt a két önképzőkör is: Boldog Scotus János Önképzőköre beleoltódott a Szent Bonaventúra Egyházirodalmi Iskola öregebb, lombosabb fájába.

S így egyesültünk. Már pedig egységben az erő.

Többek lettünk számban, többek akarunk lenni szellemben és lélekben is.

A Szent Bonaventúra Egyházirodalmi Iskola 45 fiatal ferences levitája így áll neki a munkának. Így dolgozik és így akarja meghálálni aggódó atyai jószágát azoknak, akik érte élnek és érte dolgoznak. Így akar valamit viszonzásul adni Atyáinak és Jótévőinek. Így akar többet, jobbat, nemesebbet, ferencesebbet kitermelni magából.

Ehhez kéri az Úr kegyelmét és égi Pártfogójának segítségét.

Széchenyi szellemét idézem.

A rohanó felhőkkel terhes, borongós ég tükrözi vissza hüen a mai életet; döngve, recsegve omlik össze a régi, elnyűtt világ és még mindig csak erjed az új élet mustja. Szilárd pontot és értéket keresek a magyar életben, ezért idézem nagy lelkedet, forrón szeretett hazád sorsán elborult szellemedet hívogatom, hiszen már korodban legnagyobb magyarnak neveztek. Jól látom, a mai kor dicskoszorúval övezi nagy álomlátó fejedet, fönséges eszméidet idézgetik, ízlelgetik, szeretnék megérteni gondolataidat, vagy beleérteni saját eszméjüket, nagy lelked tűzének lobogó lángjánál próbálnak fölmelegedni a nehéz magyar sors viselésére.

Jójj velem, mulasd meg lelked titkát nekem és bizonyítsd be, hogy érdemes volt végigküzdened fáradságos harcotat.

Eszmények borzolták láng lelked tükrét, úgy fűtöttek az egész magyar világot átalakító nemes gondolatok, hogy bele kellett állnod prófétaként a nemzet életébe. Belső kényszer üzött, érezted magadban a szebb, boldogabb világ megvalósításának csiráit. Tespedésből mozgalmas, gazdag nemzeti életet szeretnél volna varázsolni, és ezért hős szellemed palántáit ültetted a magyar lelkekbe. Látom, nagyon komolyan vettél mindent. Túlságos komolyan. Talán arra gondoltál, hogy rajtad áll vagy bukik minden. Nos igen, lelkesedést szítottál, egyszerre lángot kapott a hon és úgy nézett rád mindenki, mint akiben megtestesült az igazi magyarság. Jól tudom nem értettek meg egészen.

Belső átalakulást sürgettél, pedig ükapáink önmagukkal nagyon meg voltak elégedve, de annál kevésbé a külvilággal. Merész gondolat volt, neked sikerülhetett is, hogy felszámold egész eddigi életedet és új, teljesen magyar és egészen emberi életet kezdj. Ezt vártad a tömegetől is. Igéret, biztatás volt a lelkesedésben, de tulajdonképpen arra lett volna égető szükség, hogy senki más ne vágyakozzék a magyarság vezéri pálcája után. Ha szellemed vezetését elfogadta volna mindenki, művedet csendben befejezheted és diadalmasan megerősödvé kel ki hazánk a szabadelvűség bomlasztó századának új kezdéseket elindító légköréből.

De hát esodálom, hogy túlságosan komolyan vetted a magyar lelkesedést és pillanatnyi meghódolást nagy szellemed előtt. Nem láttad, hogy Szent István jogára után Koppány áhítozott, Endre királyéra Béla herceg, Imre királyéra Endre, II. Lajoséra Zápolya és hát voltak a kurucok mellett labancok is annak idején. Észre vetted lelkünknek kettőségét, széthasadását? Bámulva szemlélhetted Kossuth üstököshöz hasonló roppant csillogását és mégis oly komolyan vetted magadra az egész terhet? Róla is tudhattad, hogy ép oly égi

küldött, mint te vagy? csak épen hogy ellenpólusod. Féltél, hogy te vagy a felelős a megindult lavináért, ami — jól láthattad, hisz próféta voltál — eltemetni készült hujjázó, szavaló nemzetünket?

Lelked legmélyére nézek. Felém csap forrongó nagy lelked lángja: azt értem meg, hogy teljes önátadás, áthasonulás szellemed félelmetes izzásának táplálója. Isteni küldetés érintett meg valahol messze hazánktól, mikor még magyarul sem tudtál. Lelked Isten-szeretet tüzétől ittasult, hozzátapadt Istenhez, átadta magát az isteni behatásoknak. Csodálatos, fönséges perc lehetett a megértés perce, mert egész életed mozgató, lendítő erejévé lett. Azt nevezem a megértés nagyszerű percének, amikor átvilágolt lelkeden a te titkod: az Istent nemzetedben, testvéreidben szeretheted legforróbban.

Úgy érzem a lelked legmélyére tekintve, ez a te titkod. Szellemed azt nyilatkoztatja ki előttem, szólj, igazság-e amit mondok? — hogy egészen áthatott ez a nagyszerű meglátás, szellemi, belső, lelki kényszered lett. A nagy lelkek alázatával hajoltál meg a Lélek prófétai avató isteni érintésére, föltétlen és visszavonhatatlan önátadással szolgájává szegődtél a nagy eszméknek. Az Istentől jövő prófétai küldetést elfogadtad. Hittél ebben a küldetésben. Bízta a sikerben, mert Isten küldött. Akartad a diadalt, mert szeretted a népet, árva magyarjaidat.

Miért a megroppanás? Magyar sorsunk örök felkiáltójele lehangelő tragédiád. Úgy érezted elhagyta az Isten fölkelet prófétáját. Nem sikerült népedet fölemelned, hanem e helyett vérpárázatos vörösségben bukott le eszméid világító napja. Megértetek és súlyos tragédiádban együtt érzek veled. Már nem kell magyarázkodnod, tisztán, csupán eszméiddel, alkotásaiddal álsz előttem nagy harcos, látszólagosan kudarcos életsors hordozója.

Tulajdonképen az idén 150-ik éve születésednek. Keveset mondok, ha azt állapítom meg milliókkal, hogy nagy, drága percek voltak ezelőtt 150 éve: próféta adatott nekünk akkor. Bölcsődnél állok lélekben, de felfogom végperceidnek és egész életednek nagyvonalú, keserű tragédiáját is és azt mondom, a próféta nagyszerű küzdelemmel teljes életét elindító perc a legdrágább. Nem a tragédiára mutat, hanem a győzelemre, eszméid diadalára. Ma már mindenki igazat ad neked, eszméidet legalább is igyekszünk megérteni és belevinni életünkbe. Tudjuk, eszméid diadala záloga fölemelkedésünknek. Nem csak az akkori időknek szóltál, hanem az örök magyarsághoz van szavad.

Jól van, meggyőztél érdemes volt végiküzdened harcoltat. Roppant érték egész életed nekem mai magyarnak, mert megadja a mai forrongó korban a szilárd pontot, amiben megkapaszkodhatok mindíg: Istent nemzelemben, testvéreim-

ben szerelhetem legközvetlenebbül. A nemzetszolgálatra hívsz,
de abban csodálom nagyságodat, hogy rámutatsz arra, le-
gyen nemzetszolgálatom istentisztelet.

Így hódolok én nagy szelemed előtt legmagyarabb ma-
gyar.

fr. Vid. V. é.

Levél

a Mátrából.

Végre szép idő lett! Az út sem sáros.
Hajnali szélben nekivágtunk a hegynek.
Alattunk zsongott, esörömpölt a város.

S hogy kapaszkodtunk tisztásról — tisztásra:
Ezer virágszájjal kacagott a Mátra,
S lelkünk rányílt a hulló napsugárra.

— De mire fölértek frissen az elsők,
És a kipirult arcú fáradt utolsók:
Az égre sötéten gyűltek a felhők.

Nagy, nehéz árnyék suhant az égen át:
Letorzult a mosoly erdőről, virágról...
Csak a mi arcunkról ragyogott tovább.

S ott maradt tovább estig e ragyogás.
Pedig folyton esett: átáztunk, átfáztunk,
S szépen elázott a nagy kirándulás.

Mert mi előre gondoltunk esőre.
Szélre, zivatarra, mikor Hegynek vágunk
S halálíg Hegyen harcolunk előre.

Rossz időre készen mindenkor a pap,
Csak zúgjon a zápor; csak verjen a vihar.
Tudjuk: alkonyatkor viaszasüt a Nap!

fr. Zoltán.

A XV. SZÁZADI FERENCES SZÓNOKLÁS SZELLEME.

«*Non solum sibi vivere sed et aliis proficere.*»

A történelem folyásában, aki meglátja a nagy, rejtett erőket, az mindig öntudattal vallja, hogy a történelem az Isten-emberi lények rendszere.¹⁾ Mindenkor megtalálja, felszínre hozza vezetőit, akiket az Isten pápai tiarával, vezéri öntudattal, vagy papi-szerzetesi köntőssel a népek élére állít, hogy a jövő isteni terveit kiépítsék. A XIII. század szent Ferencét, s az ő rendjét kapta. Szent Ferenc szellemében, az evangélium újraélésében adatott meg a világ fordulásának jó ideje. A Nagy Király követeként, forró szeretett fogadalmával indult el szent Ferenc, hogy minden ember-testvért az Úr szerelmére édesítsen. És mi volt a tanítása? A cselekvő, szenvedő, szerető Krisztus élete. Az Evangelium. Az, amivel Keresztelő János a puszta járta: a bűnbánat. Amivel az Úr a bűnösöket ébresztgette. Ami szent Péter tanítása: Tartsatok bűnbánatot! A bűnbánat hirdetésére övezi fel magát Ferenc, mikor megérti, hogy Isten meghívta, de nemcsak a saját, hanem mások üdvének munkálására is. Mikor hallotta az Úr szavát, hogy hirdessétek az Isten országát és bűnbánatot — Ferenc lelkiáltott: Ez az amit akarok, ami után szívemből vágyódom! És ez lett a rend jellege is, amint az első testvérek magukat nevezték: viri poenitentiales de civitate Assisi.²⁾ Fr. Humbarti de Romanis az egész franciskánus tökéletességet ebben látja: Bűnbánat. Ez volt az az általános és mégis kimeríthetetlen forrás, melyből megszületett a ferences prédikáció. Városok, falvak tersein, templomaiban az egyszerű barátsereg ajkán mindig visszatér: tartsatok bűnbánatot. Ebben izzot igazán a ferences élet. Nem a forma, a stílus, a módszer volt a beszéd lényege. Ez csak a humanizmus világából ivakodik be a testvérek közé. A ferences vándorpredikáció, a népmisszió máig változatlan, főképen csak egyet hirdet: bűnbánatot. A ferences bűnbánathirdetők a belső világot, a lelket állítják az emberek elé. Céljuk csak egy, hogy a lelkek békéjét, összhangját megteremtsék. Ezt hozta meg a XV. század, mikor az obszervenciában megújuló rend harcba indult a lelkekért. Mert szükség volt erre.

«*Abundavit iniquitas et refriguit charitas plurimorum.*»³⁾

Még a XV. század is tanúja a pápaság nagy küzdelmeinek. Az egység hiánya, az ide-oda pártolás, a háborúskodás, egyenetlenkedés átkát vonta maga után. A «Civitas Dei»-ért küzdő császárok után az újabb uralkodók a nemzeti állam megalakításáért fáradoznak. Az Egyház eleddig uralkodó szelleme fölényre az újraéledő antik szellemmel szemben, háttérbe szorul. A városi élet különösen Itáliában rohamosan lendül előre és

a tömegek lelki gondozása iskola, frás, egyesületek nélkül óriási erőesztéseket követel. A humanizmus az istenek viszszerítését és a tudomány vallását hangoztatja, nem egyszer éppen a papság útján. Az alsó papság pedig képzettség és buzgóság híján nem tudja megtartani a predikációkat és a szentmisét igen sokszor elhagyja. A magára maradt tömegben ismét felburjánzik a házasságtörés. Nápoly, Róma, Milánó, méginkább Velence vezetnek e téren, szinte kialakul a prostitucióból élő nők külön társadalmi osztálya. A humanista tisztia természet-dicsőítés csak igazolása az erkölcsi kilengéseknek. A szervezeten gazdasági életben a kalmárkodás, uzsora, árdrágítás, hamisítás napirenden volt. A divat sem ismeretlen. s a század mindkét nemét magával sodorta a szemérem és tisztesség rovására. A vasárnapi, ünnepi mulatságok, mind sűrűbbé váltak. A farsangi játékok erkölestelenné lettek, amivel együtt járt a bőjt és az istentisztelet mellőzése. Jóslás és babona, az arab tudományos világgal való megismerkedés által az alkimia és mágia is otthonra lett a főúri, királyi udvarokban. Az alsóbb társadalmi osztályoknál a féltudományos jellegű mágia-hit összekeveredett a pogány kor maradványainak hiedelmével és boszorkány hitté⁴ fajult, ami a vallási tisztánlátás és buzgóság kárára volt. — Ezek mind a XV. század fekete oldalára vetnek fényt. De nem szabad elfelejtenünk, hogy a világ romlottsága sohasem jelent teljes romlottságot. Sőt éppen a nagy eltévelyedések élesztik igazában a komoly lelkekben a vágyat a jobb és nemesebb után. Sajnos ez nem egyszer a végletekig fokozva jelenik meg. Minden kor megtermi a maga nagy mítoszát. A XV. század végének és a XVI. század elejének mítosza az Antikrisztus. Az Antikrisztus eljövetele e korban épp olyan konkrét valóságot jelent, mint nekünk ez a kifejezés: gazdasági válság.⁵ Buzgó papok, komolyabb világiak kelnek fel a pápaság, a városok, a hitélet megújítására, de sajnos kellő mérték és megfontoltság nélkül. És így a reform csak késik. Megvalósítása az erőtlen próbálkozásokba vész. Azonban a gonoszság ellensarja a valódi buzgóság is él. A középúton éppen a legsötétebb időben kiváló, szent emberekkel találkozunk.

Ebben az ellentétes, nagyrészt forrongó világban kezd munkába a XV. század ferences nemzedéke. E században, a ferences gondolat a leggazdagabb és legtevékenyebb módon az ékesszólásban nyilvánul meg. Ebben a században nincsenek nagy bölcsészek, sem nagy írók a szó szoros értelmében, de vannak olyan szónokok, akik azt hirdelik, amit átélnek: bűnbánatot. Itáliában, Német-, Francia-, Spanyol-, Lengyel-, Magyarországon mindenütt megjelennek a ferences bűnbánathirdetők. Egyenként vagy csoportonként járnak városról városra. Templom vagy utca az előadótermük és prédikálnak. Beszédjükből mindenki megkapja a feleletet. Minden társadalmi sebre írt csepegtetnek. Pedig jelszavuk az egyszerűség, beszédjük pedig e három körül forog: Bűnbánat, szeretet és béke!

«A prédikálás eredményét tartóssá tették a lelkeket átalakító gyóntató székben. A gyónószék a legkedvesebb ferences munkatér. — ahol nem hull az elismerés babérlevele, de hull a bűneitől megkönnyebültnek, a boldog bűnbánónak hálás könnyeseppje, melyről azonban — mert titokban történik, nem szól a történetíró! — Per praedicationem enim seminatúr, per confessionem vero colligitur fructus ⁸

Ecce ego, mitte me!

Kik voltak tehát a XV. század bűnbánat hirdetői? A Krisztus szelleme szerinti bűnbánat legnagyobb apostola Sziénai szent Bernardin. A ghibellin, guelf harc közepette siet Itália segítségére. Testvérvértől pirosuló tereken, rabló, fukar kereskedők között, államok közt állítja helyre a békét, s a máglya-űzőn hamvad el szava nyomán a fényvűzés és szertelen pompa. Ő pedig az ellenségeskedés, a vád ellenére járja Itáliát semper docens, instans, semper insudans — állandóan tanít, küzd és fárad. Jézus nevét írta a lelkekbe, templomokra, házakra: Sanctissimum nomen Jesu, quod vas electionis Paulus portavit coram gentibus et regibus et filiis Israel, ut per hoc salutiferum nomen a Deo gratiam impetrarent et misericordiam quo per veram poenitentiam malam corrigerent vitam. ⁹ Jézus legszentebb nevét, melyet Pál apostol is prédikált, hogy ez üdvösséges név által Istentől kegyelmet és irgalmat nyerjenek az emberek és így a bűnbánat útján életüket jobbra tegyék. Szent Bernardin is ezt hirdette.

† Szent Bernardin szellemi óriása volt a kapocs, mely a rend széjjelhúzó törekvéseit az apostolságra egyesítette. Szinte iskola alakult körülötte az obszervancia nagyaiból. Nemcsak követő, sőt inkább egy kis történelmet jelent maga Kapisztrán szent János. Szerzetesi életének legnagyobb részét a bűnbánat hirdetésére fordította. Bárhol járt, bárminő küldetésben is vett részt, mindig talált időt arra, hogy az embereket a bűnbánatra serkentse. ¹⁰ Valóban igaz, hogy «a pártokra szakadt és vallásilag elvadult népre, mint bűnbánó-predikátor oly erővel hatott, hogy az példanélküli a világtörténelemben.» ¹¹

Albertus de Sarciano, szent Bernardin lelkigyerméke. Inkább diplomata és követ, de emellett a béke és a lelkek üdvéért oly sokat dolgozik, hogy Rex praedicatorum-ként emlegetik. Marchiai szent Jakab fasaruban járja be Európát, Norvégiától Illiriáig, Magyarország, Padua, Piacenza és Spoleto völgye, mint a békítő vándorszónok példaképére emlékezhet alakjában.

És a többiek?

«A szent Bernardin-féle bűnbánathirdető szónoktipusokat nem is lehet elszámolni ¹² — mondja P. Gemelli. Robertus a Lycio ¹³ szent Bernardinról szóló beszédében munkatársait is megemlíti. Ezek között szerepel Sicíliai Máté, Bitonté Antal, Plátói János, Rimini Antal, Piagalei Herkules, Vercelli Antal. Itália Vándorszónokai voltak még: Leccei Róbert, Sziennai Szilveszter, Ceredanói Pacifik, boldog Carcanói Mihály, Spo-

letői Kerubin. b. Feltrai Bernardin, aki pestis és a zsidók gyűlölete között rendületlenül predikált, még bolognai Márk, Gouessiai Domonkos és Busti Bernardin. Spanyolországban Valenciai Benedek jeleskedett.

A XV. század második fele ad híres szónokokat Franciaországnak. Illiriai Tamást, a nagy előadóművészettel megáldott Maillard Olivért találjuk itt, aki még Németországban is bátran ostromozta kora bűneit. Aztán meg Brulefer István, Bourges János és Tisserand János. Tisserand alapította meg a bűnbánatra tért bukott nők kolostorát: «monasterium feminarum a prostibulo ad poenitentiam transeuntium, que hodie vulgo vocantur Les filles repenües»¹⁴ írja Wadding.

Kapisztrán szent János és szent Jakab után Németország is sok ferences bűnbánati szónokot látott. Ezek közé tartozik Minden János, Werli Henrik, Werden János, az obszervans Coelde Detre és Brugmann János, aki oly híres volt, hogy később is csak azt kérdezték a szónoktól: «Könntest Du réden, wie Brugmann!»¹⁵ Tudsz-e úgy predikálni, mint Brugmann? Kannemann János bőjti beszédeivel vált ismeretessé. A szenvedés gondolatát emelik ki Britsch János és követője Mäder János. Már a következő században éri el legnagyobb sikerét Gieslingen Theobald, aki a halálról tartott beszédeivel rendítette meg Bécsset.

Mily nagyszabású volt ez a ferences prédikáló szellem, Lengyelország is mutatja. Lipnikai Simon, Dukla János és Gielniow László «a lengyelek napja» voltak a nagy ferences szónokok.

És magyar hazánk? Brisits írja a magyar barátokról a magyar ferencrendi szónok, kezdve a XIII. századtól, egészen a XVII.-ig nemcsak a hit igéjének szolgája, hanem nemzeti hős, önfeláldozó szociális lélek, együttérző testvér, s ha kell mártír magyar.¹⁶ A magyar sors változóságában élő magyar barát, más jelenség, mint egyéb országokban. De kellett lenni magyar bűnbánathirdetőknek is. Kapisztrán szelleme, Marchiai Jakab példáján induló obszervans irány e téren sem tagadhatta meg rendi szellemét. Temesvári Pelbárt ilyen szónok. A tanárság mellett mint népszónok is működött. A magyar egyházi szónokok segédkönyvéül írta meg könyvét a Sermones quadragesimales -t 1498-ban. Mivel ebben a században nagybőjt idején minden nap egybegyűlt az ájtatos nép az Egyházakban, hogy ott Krisztus szenvedéséről és a bűnbánatról elmélkedjen.¹⁷ Szükség volt tehát ilyen rendszeres beszédgyűjteményre, mely éppen magyar vonatkozása miatt 21 kiadást ért meg.

Temesvári Pelbárt növendéke és egyben utódja Laskai Osváth. Mestere rendszeres munkáját nem éri el, de a Quadragesimales Bigae Salutis és a XVI. század első éveiben írt Gemma Fidei, amely az időszerű hitvédelmet fűzi egybe a nagybőjti gondolattal mégis megőrizték nevét. E két nagy szónok volt hazánk Isten-küldötte élő szava, akik a nagy lélekmentés mun-

kájában méltón sorakoztak a szent Bernardinok, Kapisztránok mögé.

Azonban ki gondolná, hogy e nagy férfiakat ilyen sorozatba lehetne tömöríteni és így eléggé jellemezni. Sokszor a szónok a szószék magasságában marad, ha csak szavai vannak. Az igazi apostol imában és áldozatban is megteszi a magáét, hogy a magvetés eredményes legyen. A nagy tömegek megindításának ezt a módját a legtöbb szónok ismeri. Azonban a ferences szónokapostolnak még egy külön jellegzetessége van, az, hogy közvetlen. És ez rokonzásban, szegénységben, becsületes tevékenységben áll, amely gyors, fáradhatatlan, amely fölemesztli magát mint a láng, mert inkább alkalmazásba veszi szívét, mint kezét és nem vár sem emberi kedveskedéseket, sem titokzatos édességeket, sem kényelmet, sem tiszteletet, sem nyugalmat, de még a szemlélődésből származó édességeket sem.¹⁸ P. Gemelli e pár sorban biztos kézzel rajzolja meg prédikálóink életét. Talán más volt a környezet körülöttük, más volt a vidék, egyénekenként változtak az emberek, de a lelki aratásban munkájukat ez jellemzi. A bűn, a bűnös ember nemcsak sajnálandó tömeg előttük, akikhez noha bűnösök, mégis lehajolnak, hanem éppen mert bűnösök, azért vetik ki utánuk a hálót, hogy ők is Istenéi legyenek. Aki az emberekhez küldetett, annak magának is mélyen embernek kell lenni, hogy a testvért ismerhessék fel benne; Isten még önmagával sem tett kivételt ez alól a törvény alól, mikor magát kinyilatkoztatta.¹⁹ Ez a teljes odaadás és szinte önfeláldozás nem elégülhet ki másképp csak tettben. És e szóban: tett, kapjuk maggyarázatát annak, hogy miért képviselnek e szónokok szociális szervezőket, nagy újítókat is. Vándorpredikációikkal egyszerre ájtatosságokat, intézményeket teremtenek. Szent Bernardin és követői Jézus szentséges nevének tiszteletére toborozzák az embereket. A nagy szónokok mind előmozdítják a Mons pietatis²⁰-t, amit a zsidó kufárkodás leltörésére alapított a ferences Terni Barnabás (1460-62). Carcanói Mihály a kórházak alapítását és feljavítását sürgeti. A francia Richard testvér Jeanne d' Arc serkentője és a nemzeti érzést élesztgeti honfitársai között. Marchiai szent Jakab és Tisserand János az eltévedt nők felemelésén fáradsz. És hány volt a szónokok közül Praedikator apostolicus, mint Spoletoi Kerubin; inquizitor, mint Kapisztrán; hány gyűjtött keresztes hadat, mint Carletti Angyal. És még ezer-ezer hivatal és munkatér, mellyel párhuzamosan mindenütt pereg az evangéliumi mustár és épül a bűnbánat útján a szentebb élet.

Qui ad pietatem erudiunt multos, fulbegunt, sicut stellae in perpetuas aeternitates!

A történelem folyamát nem törí meg semmi. A ferences bűnbánathirdetőket minden korban megtaláljuk. A regula szavai bátor és igazi szónok nemzedéket neveltek és nevelnek. Az utókor számára nem halványul el szent Ferenc Atyánk szava: moneo quoque et exhortor fratres ut in praedicatione quam

faciunt sint examinati et casta eorum eloquia, ad utilitatem et aedificationem populi, annutiando eis vitia et virtutes, poenam et gloriam cum brevitate sermonis, quia verbum abbreviatum fecit Dominus super terram.» (C. IX.) Alkantarai szent Péter, szent Lénárd legfeljebb csak vezéralakjai koruknak, és mögöttük kiváló harcos sereg sorakozik. De ami mégis a XV. század nagy bűnbánat hirdetőit jellemzi és megkülönbözteti, az a harmonia. Ezeknek a mezítlábas, egyszerű testvéreknek sikerült még megfékezni és jó irányba átváltani a feltörő új, forradalmi megmozdulásokat. A betű, a könyv csak utána nő ki óriássá. Ők még az Evangélium, a szó hatalmasai. Először szent Ferenc, másodszer pedig a XV. század alakították ki a ferences szónoklat szellemét. «Az evangéliumi hasonlatra gondolva a predikáció többi irányai, mint ma is benn harcolnak Jeruzsálemben az írástudókkal, farizeusokkal, szaduceusokkal, Nikodemusokkal. Ezek a prédikációk válnak a százados hívő igéivé, a látnitudók vak imádó csodálkozásává, a jobb lator megtérő perceivé, a kételkedő Tamás és a megtérő szent Pál zseniális gondolataivá. A ferences igék pedig, mint szelíd alázatos parabolák járnak kint az utakon. Értik őket a halk halászok, a naiv madarak, a szűz liliumok. Elébe mennek a tékozló fiúknak, megpihentetik az élet fáradt pásztorait, s tanítják a nyolc boldogság szépségeit. Ők maradnak, ők lesznek az örök Cedron patak, amelynek mély alázatvívén mennek át minden idők apostolai, akik a Tábor Hegy fényéből indultak el a getszemáni árnyékokon át a tudás fájdalmas zsoltáiraival ajkukon, ki az élet emmauszi útjaira, ahol csak egy igazság ragyoghat — az örök lemondó, mindig égő, szerafikus szeretet.²¹ Hogy mit tett e szeretet? Pastor a pápák történetének világhírű írója mondja: Az ellenséges városok leteszik a fegyvert, a pártcsaták elnémulnak, a haragosok kibékülnek, az uzsorások az adóság miatt fogságba került szegényeket szabadon bocsájtják; fellobog a máglya, s a hiúság és fényűzés eszközei: a kocka, kártya, játékok, álarcok, hangszerek a tűzbe kerülnek. Ezután a keményebb szívek következnek: aki már régóta gyónt, az most meggyónik, a jogtalanul visszatartott jószágot visszaadják, a gazdagok a lelkiszegények kincseit keresik, a kéjencek a kárhozat útjáról a bűnbánat tövises ösvényére lépnek.»²² Így lett a ferencrendiek igehirdetése igazi evangéliumi munka, úgy, ahogy ezt szent Ferenc elgondolta: Békét adtak a léleknek és világnak.²³ És végül honnét forrásozott e hatalmas lelkesedés? A lélekből. A nagy és a szent egy e szónokokban. S ez a belső harmonia nyomódott rá munkájukra is. A szentek, a szentség egyesült a bűnbánóval, a bűnbánattal. Ezért tudták a reformáció előtt még egyszer összefogni az embereket. Munkájuk a lelkek bűnbánó hazatérését teremtette meg, de koronájuk sem maradt el, mert a szent élet útján ők is hazatértek.

fr. Semjén. IV. é.

Idézett művek: P. Gemelli A. — P. Takáts I.: A franciskanizmus, Bpest 1933.
P. dr. Heribert Holzapfel ofm: Handbuch der Geschichte des Franziskaner Ordens.

Őszi kompletórium.

*Bús felhőóceán sirdogál az égen...
Uram, sok bűnömet végre felszámoltam:
Jajongó felhőkkel várlak útrakészen.*

*Építetek, vesződöm, könnyezek mióta!
De már elhallgatok s elnémulok, úgy, mint
Babilon vizénél a zsidó poéta.*

*Álmodtam, véreztem, sóvárogtam sokat...
Pihenni szeretnék már messze, messze, hol
A szél lóbálja a csillaglámpásokat.*

Fr. Zoltán.

Freiburg, 1909. P. dr. Hilarin Felder; O. cap.: Die Ideale des heiligen Franziskus von Assisi. Padeborn, 1923. P. Lucas Waddingus ofm: Annales Ordinis Fratrum Minorum, (Quaracchi) Szent Ferenc nyomdokain. Bpest 1926. P. König Kelemen: Hatszázeves ferences élet Szécsényben. Vác, 1931.

- 1) Marx-Bilkei: A kat. Egyh. története 11. 1.
- 2) Tres socii, N. 37. Die Ideale, 408. 1.
- 3) IX. Gergely: Quoniam abundavit.
- 4) Baugha-Ijjas: A ren. és hitsz. kora. 120. 1.
- 5) Szerb Antal: Magyar irodalom történet. 41. 1.
- 6) P. Gemelli: A franciskanizmus. 124. 1.
- 7) P. König: Hatszáz éves... 36. 1.
- 8) Lásd: Die Ideale... 395. 1.
- 9) Wadding: IX. 343.
- 10) Böleskey: Kapisztrán szent János élete... 185. 1.
- 11) Wetzer—Welte: Kirchenlexicon, VI. 106. u. o. 180. 1.
- 12) A franciskanizmus, 126. 1.
- 13) Wadding: XII. 62.
- 14) Wadding: XIII. 494.
- 15) Holzapfel: Handbuch... 223. 1.
- 16) Szent Ferenc nyomdokain 239. 1.
- 17) Dr. Karácsonyi János: Szent Ferenc rendjének története. II. 569. 1.
- 18) P. Gemelli 448: 1.
- 19) V. ö. Koepgen-Endrefalvy: A szó hatalma 34. 1.
- 20) Wadding: XIV. 95.
- 21) Szent Ferenc nyomdokain 242. 1.
- 22) P. König: Hatszáz éves... 36. 1.
- 23) Szent Ferenc nyomdokain 239. 1.

NÉPBALLADÁINK LELKE.

A keresztény magyarság keres. Keresi igazi énjét, a tőzsgyökeres, az évezredes ént. A ker. magyarság keres. Keres és nem talál. Miért? Mert nem itthon keres. Mert nem a saját szívében kutat. Pedig ott van, itthon van, amit keresünk.

Azért néhány percre meghívom k. Vendégeinket. Jöjjenek velem és népballadánk szövegében és dallamában kutassák föl az évezredes magyar arcot. Mert, ha valahol, népballadánkban meg kell találnunk az ősi gyökeret. Mert a dalban elbeszéli tragédia, a ballada, a legmagyarabb népdal. Csak tőzsgyökeres magyar vidékeken élt és él. 1860-ig nem is tudtuk, hogy létezik; titkon virágzott tehát, de mégis annyira felnőtt. hogy Gyulai Pál 1860-ban az Erdélyi Múzeum Egyletben Kriza János székelyföldi gyűjtésével: a Vadrózsákkal kezében már nyilvánosan mert így nyilatkozni: A balladák az összes magyar népköltészet legszebbjei közé tartoznak. Arany pedig ebben az időben saját balladáiról mondja, hogy azok erejüket a néplélek balladáiból szívták.

Nem voltak tehát némák a magyar hegyek és rónák 1000 éven át. Voltak és még ma is meg vannak azok az ősi dallamok, melyeknek ütemére honfoglaló apáink harcra keltek, melyekből törekvő őseink és kuruc elődeink diadalmas erőt merítettek. Meg vannak, megőrizte őket a nép, a föld népe, a mi népünk. Szájról-szájra szállt az ősi kincs és Arany szerint mint a patak vízceppjei a kavicsot, úgy csiszolták ki az egyszerű emberszívek ezeket a melódiákat csodálatosan kerek, kifejező, klasszikus formákba.

S amint majd hallani fogják k. Vendégeink, nem csak a szövegük keresztény és magyar, hanem a balladák dallama is igazi keménykötésű, ázsiai, ötfokú magyar dallam. Mindig ereszkedő, kvart, ugrásokkal díszes magas a járása és mély a záródása.

De a legmagyarabb a balladák szövegében és dallamában rejtőző lélek. Mert mit sutlogtak, zúgtak, zengtek, harsogtak, egyszóval daloltak őseink 1000 éven át? Megdalolták önmagukat, úgy, ahogy voltak: ünneplősen a fénylő hadakútján, de megdalolták magukat köznaposan, a letört ország keresztény újjáépítésében is. Megtépte őket tatár, török, német, orosz, oláh: letiporták keresztjét, fölgyújtották templomát, ellitották a magyar szót, a három színt, a magyar ruhát, de a nóta keresztény és magyar maradt. Ajándékul adtak belőle mindenkinek, még az ellenségnek is, de kölesön soha. Miért? Mert a dal az ő lelkiét sugározta, mert a balladában az ő fájdalmuk zokogott az Ég, az Isten felé! Ezt pedig idegen nem értené, nem enyhítené, mert nincs balzsama reá, csak Istennek.

Mégis gyakorta megtörtént, hogy őseink az Istent elfelejtették és segítségért sem Hozzá, hanem a bécsi udvarhoz, a

török portához folyamodtak. Itt is ott is meghallgatták őket, segítséget ígértek, a magyar vérzett és ment idegenbe, mert a sok mostohát nem bírta se teste, se lelke. Pedig Szent István adott nekünk Anyát, gondos Édesanyát, Máriát. Mária országa vagyunk, mi! Elfelejtették. Ez a tragédia. De Mária nem felejtette el örökségét és megállította vándorló Három Árvát, Erdély székely magyar és szász nemzetét; adott nekik három vesszőt, hogy verjék meg a temetőt, mert ott vannak a magyar máriás-édesanyák, akik majd kirimánkodják a késő unokáknak, a Három Árvának Isten segítségét és Mária új Nagy Országát. Ezt a gondolatot ne felejtsük és így hallgassuk meg a csíkiek Mária-liszteletet lehelő balladáját, a Három Árvát:

Elindul-a három árva,
hosszú útra, bujdosásra.
Azt kérdi a szép Szűz Mária:
«Hová mész te három árva?»

«Mi elmegyünk bujdosásra,
egyik ajtóról a másra.»
— «Ne menjetek, jertek vissza,
adok nektek három vesszőt,
Adok nektek három vesszőt,
verjétek meg a temetőt.»

«Kelj fel, kelj fel, édesanyánk,
mert elszakadt a gyászruhánk,
Mert elszakadt a gyászruhánk,
Nincs ki fehérít adjon reánk.»

— «Nem kelhetek, három árva,
koporsóba vagyok zárva,
Vagyon néktek mostohátok,
aki gondot visel rátok.»

«Mikor fészüli a fejünk,
sarkunkon foly piros vérünk,
Mikor kenyért ad kezünkbe,
hull a könnyű kebelünkbe.»

«Én Istenem, valahára
tekints reá az árvára,
hogy ne jusson bujdosásra,
egyik ajtóról a másra.»

Őseink közül a legtöbben meg is tartották a Három Árva tanítását és azért tudtak olyan csoda-dolgokat véghez vinni, azért tudtak oroszlánként küzdeni a pogány ellen. Nem keresték a harcot, de ha hazájuk, vallásuk vagy becsületük veszélyben forgott, akkor Jézus-Mária nevével állták a vártát a halálig. És mert minden felől ránk nézett az nagy kereszténység és mert mi vitéz kezünkön volt minden reménység» kiverelkedtük kereszténységünket nem csak a magunk, hanem az egész Nyugat számára. Erről a magasztos, de halálos harcról szól a Szilágyiak Basa Pista katona-balladája.

Megölték a Basa Pistát
fejedelem katonáját,
Útszélen holtan találták,
Lengyelországnak határán,

Lengyelországnak határán,
Rákóczinak bujdosásán,
Basa Pistát ott megfogták
az életét kioltották.

Ékes aranyos dolmányán
Végigömlött piros vére:
Jaj Istenem, jaj Szűz Mária,
Miért is jöttem bujdosásra?

Életemet feláldoztam,
Vezérem megoltalmaztam,
Hazám határán megálltam:
Gyilkosokkal megcsatáztam.

Amíg így határunkon a pogányt szabdalták, addig benn a sok pogánylelkű magyart meg kellett túrni. Viselkedésüket azonban a nép sohasem helyeselte s köszívűségüket balladáiban is megénekelte. Mindenki elfogadja ma már Petőfi közmondásos sorait: «ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet» s én most

kérdezem, melyik a legszebb virág? Ugye, a gyermek. És most rögtön hozzáteszem, ki a gyermeket nem szereti, lehet-e jó ember? Népünk nem-mel felelt erre, s a Pogány Király Leánya című balladában elrettentésül elénkállította a köszívű, leánya házasságában is a maga büszkeségét kereső, pogánylelkű apa tragédiáját. Leányát, a legszebb Violát durván eltapodja, mert szegény ifjú nem lehet gazdag ember veje; mintha a szív pénzzel volna tele és az házasodna más ifjú pénzével. Pedig a rozmarin az ő rózsája felé hajlott s a más-világon már össze is fonódott, a pogánylelkű gazdag pedig árván az örök kínra tartott. Így éneklék ezt Udvarhelyen.

A pogány király leánya,
szépen sétál az utcába,
A szép kedves éfijával,
a szép kedves éfiúval.

Azt meglátá pogány király
megfogatá szép éfiút.
Feltétet a várfokra,
ott fuvatá hideg széllel,
ott vereté az esővel.

Odaméne kis Lilia,
szépen termelt szép viola:
Mít esiaálsz itt, szép éfiu?»
— «Én bziorny csak mint egy árva,
ki társától meg van válva.»

Hazaméne kis Lilia,
szépen termelt szép viola:
«Atyám, király, egyet szólnék,
ha nehezen nem is esnék.»

Azt izente szép éfiu,
vétesse le a várfokról,
ne fuvassa hideg széllel,
ne veresse az esővel.»

Megfordul a pogány király
s úgy megüté az ő lányát:
piros szoknya elhasada,
piros vére elidudta,
s ahajt szörnyű halált hala.

Huzni kezdék a harangot,
meghallá a szép éfiu:
— «Jaj de szépen harangoznak,

talán az én Liliámnak?
Jaj, ha ő megholt én értem,
én is meghalok érte.»

Lefordula a várfokról
S ahajt szörnyű halált hala.

Minden közösségben előfordul egy kis vetélkedés, szerény dulakodás a szebb és jobb jelzők birtoklásáért. A magyartól sem hiányzik ez a tulajdonság, mely sok-sok tragédiának a szülője. Mert ki a szebb és a jobb? Népünk ítélete szerint, aki már szép és jó és nem, aki majd csak lesz azzá. Így a fehér szekfű, melyet a pap az oltárnál megszentelt és az összetartozás jeléül a leány mellére és a legény kalapjára tűzött (ez olyan eljegyzésféle lehetett) legyőzi a buzavirágot, bár abból Krisztus Teste lehet, legyőzi a szőlővirágot, bár az Krisztus Vére lehet, mert a megszentelt szekfű már két szerető szívet kapcsol össze: tehát a legszebb a legjobb, keresztényibb erényt, a szeretetet testesíti meg. Így mondja ezt Csíkország szép balladája a Virágok vetélkedése.

A buzamezőben
háromféle virág,
a legelső virág
a szép búza-virág.

A második virág
a szép szőlővirág,
a harmadik virág
a szép szekfűvirág.

Szóval felfelé
a szép buzavirág:
«szebb vagyok, jobb vagyok
anyival náladnál.

mert engem elvisznek
az oltári helyre,
ott neveznek engem
Jézus szent testinek.»

Szóval felfelelék
a szép szőlővirág:
«Szebb vagyok, jobb vagyok
annyival náladnál,

mert engem elvisznek
az oltári helyre,
ott neveznek engem
Jézus szent véreinek.»

Szóval felfelelő
a szép székfűvirág:
«Szebb vagyok, jobb vagyok
annyival náladnál,

mert engem leszednek,
koszorúba kötnek,
legények, leányok
kalapjukra tesznek!

Sokat hibázott a magyar életében épen a vetélkedés miatt. Hibáját azonban mindig őszintén bevallotta, vagy magyarul: amit főzött, szónélkül megette, bármily nehéz is volt annak megemésztése. Ezt a gondolatot adja nekünk Barna Jancsi, a hódmezővásárhelyiek balladája, melynek dallama a legtermékenyebben hatott magyar dalköltőinkre.

Jaj, de széles, jaj, de hosszú az az út,
Amelyiken Barna Jancsi elindult,
Barna Jancsi lefeküdt a nagy fűbe,
Komájának kést nyomott a szívébe.

Véres lett a Barna Jancsi ruhája,
Majd kimossa az ő kedves babája,
Mond ki babám minden ruhám fehérre,
Holnap megyek csendbiztos úr elébe.

Csendbiztos úr, adjon Isten jónapot,
Adjon Isten, Barna Jancsi, mi bajod?

Csendbiztos úr, szívem nyomja a bánat,
Egy kis lányért megöltém a komámat.

Kár volt neked Barna Jancsi azt tenni,
Egy kis lányért a komádat megölni,
A te komád sose volt ellenséged,
A te babád sose lesz feleséged.

Az erdőben most faragják azt a fát,
Amelyikre Barna Jancsit akasztják,
Fújja a szél, lobogtatja a haját,
Összeveri rézsarkantyús eszímáját.

Őseink régen majnem mind pásztoremberek voltak, azért lássuk atyáink lelkét erről az oldalról is. Azt a lelket, mely sok mindent kibírt, fergeleget, pandurt, börtönt, ha volt neki hű szeretője, aki vele szenvedett, vele nélkülözött, rabságában sem hagyta el, hanem meglátogatta, szavával, simogatásával, szerelmével bátorította és még a keresztyásban is megölelte. Akkor is megmaradt a jaj, de édesebb, könnyebb lett a keresztyvas, mert a szív melege a keményt lággyá, a durvát simává alakítja. Szavaimat igazolja a zalaiak legszebb balladája: Nem akar a vezérürüm legelni. Figyeljék csak meg a dallam és a szöveg tökéletes hangulategységét.

Nem akar a vezérürüm legelni,
Rézsöngőjét szomorúan pengeti:
Idegen szagot érez a mezőben,
Viszanéznek, hat csünder áll mellettem.

Hat csündernek nincsen anyvi hatalma,
Hogy engemet nyájamtól elhajtana.

Nemsokára kísétál a számadóm,
Csak azt kérdi: hová hajtják bojtárom?

Elkísérjük Marcaliba fegyházba,
Vasat verünk a kezére, lábára.

— Jaj, de nehéz keresztyvasat viselni,
Keresztyvasba barna kislányt ölelni!

Hiszem, hogy az előadott balladákkal kedves Vendégeink sorsközösséget éreztek és meglátták legalább erről az egy, de a legbiztosabb oldalról, milyen volt apáink lelkülete, vagy divatosan: Mi a magyar? A magyar, ugye, így hallottuk most: 1. Mária országának gyermeke, 2. hitének és hazájának a halálig hű öre, 3. gyermekszerető, 4. a belső szerint értékel, 5. hibáját őszintén beismeri, és 6. élettársa mellett még a megaláztatásban is hűségesen kitart. Ezek az erények megtartották apáinkat, ezek az erények megtartanak minket is. *P. Alajos.*

(Az Eucharisztia központiséga az egyén életében Aranyszájú Szt. János tanítása alapján.)

Aranyszájú szent János nem hagyott hátra rendszeresen kiépített, hiánytalanul kipontozott Eucharisztia-tant. S mégis beszélhetünk nála Eucharisztia-tanról. Szentírás (magyarázatában u. i. három helyen is tárgyal a nagy Titokról, mégpedig mélységes hittel, ragyogó elmeéllal és buzdítani tudó szónoki hévvel. Dolgozatunk tárgyát tehát a következő homiliák képezik: A Mátéhoz írt 83. Hom., a Jánoshoz írt 46. és 17. Hom. és a Szent Pál korintusi I. Leveléhez írt 24. Hom. Tárgyalásunk menetéhez két út kínálkozott: Aranyszájú Szent János írásainak egyszerű ismertetése, magyarra fordítása, vagy pedig főgondolatainak megragadása s azok között is a vezéreszméknek alaposabb kidolgozása. Mi ezt a második utat választottuk, vagyis — alanyiségünk mellett is — próbáltuk megkeresni és meglátni azt a nézőpontot, amely leginkább megfelelne Kryzostomus egyéniségének és eucharisztikus gondolatvilágának. Őt u. i. a «hogyan» vizsgálata helyett elsősorban a miért és a mi» érdekelték. Számára az Eucharisztia legkevésbé sem volt csak szó vagy fogalom. Hanem több, mérhetetlenül több! Valóság, élet! Az, aminek az Úr mondotta: Teste és Vére. Ezért dolgozatunk kiindulásakor mi sem tehetünk egyebet, minthogy elménk világító fáklyájaként ajkunkra vesszük Aranyszájú Szent János szavait: «Cum de rebus spiritualibus disserimus, nihil saeculare sit in animis nostris, nihil terrenum, sed his omnibus abdicatis ac depulsis, divinis sermonibus toti haereamus. ¹ — Ne kössön a föld, hanem szárnyaljon a lélek szabadon az Úrhoz! Kétkedés nélkül ragaszkodjék szavaihoz! Próbálja magában életté váltani mindazt, amit az Eucharisztia fogalma magában rejt! (Ezzel próbálkozunk meg mi is. Dolgozatunkban először Ar. Szt. János eucharisztikus beszédeinek főbb pontjait óhajtjuk vázolni, hogy utána annál világosabban ki tudjuk domborítani uralkodó gondolatát: az Eucharisztia és az én kizárólagos kapcsolatát, az Eucharisztia központiségét az egyén életében. Ezt pedig úgy tudjuk elvégezni a legmegfelelőbbben, hogy az ember akarati, értelmi életébe beállítottuk Ar. Szt. Jánosnak nemcsak szavait, hanem sokkal inkább a szavak mögött megbúvó, de a hallgatóság által megértett és megragadott értelmet.

Melyek tehát Ar. Szt. János főbb eucharisztikus gondolatai? Az említett helyek figyelembevételével a következők:

a) Az Eucharisztia és Pászka, az Euch. és a manna egymáshoz való viszonya, melyet a jelkép és az igazság, a figura és a veritas viszonyában állapít meg Crysostomus² — Mi közöttük a hasonlóság? A cél-elv, amely már egyben a különbséget is jelzi. Mert míg az ószövetségi Pászka-vaesorát az egyip-

tom csodák emlékére rendelte az Úr, Krisztus saját emlékezetére adta az Oltáriszentséget. (In Matthaëum Hom. 83. 1; In Jo. Hom. 46, 2, és 47, 1; In Ep. I. Ad Chor. Hom. 24, 2.)³ — Nyilvánvaló, hogy melyik rendelésnek van reánk nézve kötelező ereje? Az eucharisztikus parancsnak: Krisztus azért mondta, hogy «ezt cselekedjétek az Én emlékezetemre», mert ezzel akarta kifejezésre juttatni, hogy a Pászka vacsorára addig fennálló parancs kötelező ereje megszűnt.⁴

b) Chrysostomus másik nagy gondolata a valóságos jelenlét vallása és tanítása. Az Eucharisztia nemcsak jel és nemcsak látszat, hanem Krisztus valóságos Teste és Vére. Őt érintjük. Őt magát vesszük magunkhoz a kenyér színe alatt.⁶ — A «hogyan»-t, a valóságos jelenlét lehetőségét nem kutatja Ar. Szt. János. Lelki világára, mélységes hitére, egész egyéniségére kapunk utalást, amikor csak ennyit mond: ha Krisztus meg tudta szaporítani az őt kenyeret, miért ne tudná nekünk is adni valósággal szent testét és vérét?⁶ — (In Matt. Hom. 83, 4; In Jo. Hom. 46, 2; és 47, 1; In Ep. I. Ad Chor. Hom. 24, 1; és 4)

c) A harmadik mély gondolat az Eucharisztia létesítette titokzatos test, a benne részesülők szeretetegysége. Mert a Krisztusban való igazi részesedésnek legszebb és legbiztosabb külső megnyilatkozása a szeretet. Ha Kr. szeretetből adta magát éretünk, miképpen lehet az, hogy a benne részesülő ember nem sugározza tovább ezt a szeretetet?⁷ — Az egy Kenyérben való részesedés eggyé kell, hogy tegyen mindannyiunkat. Mivel pedig a Kenyér Kr. teste, következésképpen mindnyájan vele alkotunk egy nagy, valódi egységet, Fejből és tagokból álló titokzatos testet.⁸ — Ez a titokzatos test olyan mint a kenyér, mely több buzaszem közös egybeválásából jön létre, anélkül azonban, hogy az egyes buzaszemek megtartanák különbözőségüket. Az Eucharisziának is így kell egybefonnia az embereket egymással és az embereket Kr.-sal.⁹ — (In Mat. Hom. 83, 5; In Jo. Hom. 46, 3; In Ep. I. Ad Chor. Hom. 24, 2.)

d) Végül az utolsó nagy gondolat: ha Kr. ekkora nagy szeretetet tanúsított velem szemben, mire kötelez engem ez a szeretet? Hogyan kell előkészülnöm a szentáldozásra?¹⁰ Hogyan kell hálát adnom a vétel után? S mennyire meg kell fontolnom, hogy mekkora rossz, mekkora gonoszság a méltatlanul végzett szentáldozás? Ha Kr. nem elégedett meg a keresztáldozat vállalásával, önmaga egyszeri feláldozásával, hanem mérhetetlen szeretete jeléül szent Testét és Vérért hagyta nekünk soha meg nem érdemelt örökségként, lehetünk e mi az Eucharisztia megszenteltelenítői?¹¹ (In Matt. Hom. 83, 5 és 6; In Jo. Hom. 46, 4; és 47, 5; In Ep. I. Ad Chor. Hom. 24, 5.)

Ezek azonban csak kiragadott pontok Ar. Szt. János Euch. tanából. Nézzük most azt, hogy mi az uralkodó gondolata? Mi teszi patinássá, szorosan egységessé és eggyé Euch. homíliáit? S nem is kell sokáig kutatnunk, mert szembeötlően ragyog előttünk Ar. Szt. János legátfogóbb gondolata és legszebb tanítása: az Euch. központisége az egyén életében. Ar. Szt. Já-

nos itt adta a legegységibbet, a legmélyebbet és a legszebbet. Ezt ragadjuk meg most mi is, annál is inkább, mivel dolgoztunk ezzel a gondolattal rajzolva tovább egy-két vonással azt a képet, amelyet a Szentatyák Euch.-tanáról meg akarunk kapni s amelynek alapvonalait már a multkor Szt. Ágostonnál felvázoltunk.

Bátran mondhatjuk u. i. azt, hogy míg Szt. Ág. ennek az euch. arcképnek az arcéleit adta meg, addig Ar. Szt. János szívecsetjével az arc-színeket festi bele. Mert akkor lesz ez az arc élővé, virulóvá, amikor az Euch. beleáll élete központjába. velem. az egyénnel lép kapcsolatba s megkezdí éltető működését. Cris. szoros és nélkülözhetetlen kapcsolatot fedez fel az Euch. és az emberegyed között, Mert az Euch. az egyénért van, Vele egyesül, Neki szolgál lelki eledelül. Ezért az Euch.-t központi szerepének megfelelően bele is kell állítani az egyén életébe. Ar. Szt. János bele is állította. Állítsuk most be az ő tana alapján mi is.

Az ember két világot hord magában: a természetes és természetfeletti egységbe olvadó kettősséget. A természetes síkon ismét háromféle tagozódást észlelünk: az akarati, értelmi és érzelmi életet. Mikor lesz tehát az Euch. az emberi élet középpontjává? Mikor beszélhetünk az Euch. központiségéről? Akkor, ha az imént említett szempontokból az emberi élet centrumát, éltető forrását adja. Ha anélkül, hogy a természetet a természetfelettitől elszakítaná, együtt táplálja, együtt fejleszti mindkettőt. A természetes és a természetfeletti nem zárja ki egymást, nem áll ellentétben egymással, hanem ez utóbbi az előbbin épül. Következőleg az Euch. akkor tölti be legszebben központi szerepét, ha természetes képességek természetfeletti életbe való állandítójeként szerepel.

Nézzük az ember érzelmi életét! Mire kell az érzelem? A lendítésre, a serkentésre, a vonzalom, a tetszés, a kedv, a lelkesedés kicsiholására. S mi a rugója? A szeretet. Az ön vagy más szeretet? Nos, az Euch.-ban? Ar. Szt. János benne látja a szeretet tényét. A felülmúlhatatlan, ulánozhatatlan tényét. Tehát érzelmi életem legnagyobb rugóját, lendítójét, nemesítőjét. Mert itt nem egyszerű szimpátiáról, még kevésbbé kijáró viszontszolgáltatásról van szó. Nem. Mert bátran kérdezhajjuk mi is Jóbbal: Ki adja nekünk testét, hogy jóllakjunk?¹² Ki szeret annyira, hogy vele eggyé váljunk. Ki annyira barátunk, hogy fenntartás nélkül, kikötés nélkül adná magát nekünk? Kr. pedig ezt tette az Euch. tényében, amikor az ember érzelmi világának megfelelően és kitöltésképen önmagát adta s így minden vágyát betöltötte. (In Jo. Hom. 46, 5:) — Nem mondhatja u. i. el senkisé magáról, hogy kielégült, betelt, vágyhullámai elültek, kívánságai elcsendesültek csak azért, mert látta, megérintette azt, amit vagy akit szeretett. Nekünk több kell! Mi-birni, birtokolni akarunk! Birtokolni azt, ami nélkül hiányos az életünk¹ Tehát mindig tovább és tovább rohanunk vágyaink sínpárján, száguldunk, míg csak meg nem szereztük, el nem

értük vágyaink álmát. És Kr.? Nem enged futni és kifulladás. Nem enged esztelenül tovább rohanni. Hanem fehér Ostyát ad elénk és érzelemhullámaink elcsendesednek. Mert a fehér Ostyában nemcsak megmutatja, hanem étkül is adja magát. «Neque se concupiscentibus videndum modo praebuit; sed tangendum, comedendum, dentibus terendum, commiscendum; desideriumque implevit omne.»¹³

Hogyne ragadná meg az ember érzelmi világát ez a csodálatosan nagylelkű szeretet! S hogyne ragadta volna meg Chrys. lelkét is. Nem csodálatos az, hogy talán itt csúcsosodik ki leginkább, legvilágosabban az ő euch.-tikus tana. Itt fényesedik fel előttünk a legtündöklőbbben a szerető Isten szeretetténye: az Euch. Szeretet szülte, szeretet adta, s a szeretet tette örökké számunkra ezt a minden mozzanatában szeretetet lehelő szent titkot. Ez a szeretet, mely ilyen fönségesen állott szemben az emberrel, készítette Ar. Szt. Jánost, arra, hogy érzelmi életének túlesordulásaképpen így kiáltson fel: «Tremenda vere mysteria Ecclesiae; horrendum vere altare.»¹⁴ — Aki túlhevül, akit elkapott a szenvedély hulláma, aki nem volt ura érzelmi életének, jöjjön ide, ahhoz a forráshoz. Jöjjön, igyék a Kr. véreből s égető tüze kialszik. Kérjen részt az áldozati vérből s Kr. Vére megdermeszti, megfagyasztja, kiírtja a szenvedély hullámát¹⁵ — Így tehát az ember érzelmi élete pozitíve és negatíve áll vonatkozásban az Euch.-val. Pozitíve: Mert lelkesedést és nemesítést merít belőle; negatíve: mert megtisztul és helyes útra tér általa.

De nézzük most az ember értelmi életét. Központ-e itt az Euch? Kétségtelenül. Mert mi az értelem hivatása? Az életet irányító és kormányzó törvényeknek az ismerete, a cselekvés szabályainak a felfedése, az indítékok figyelembevétel és mérlegelése. A nyomósabb és hatékonyabb előnyben-részesítése, irányításra-segítése. S mint ilyen, nem nélkülözheti az Euch.-t. Nem bélyegezheti lehetetlennek azt a mélységes titkot. Nem állhat oda vakon Kr. elé, hogy kemény beszédnek minősítse az Euch.-t ígérő szavakat.¹⁶ Nem tagadhatja meg igazságot kutató természetét. Nem lehet tompull és vak, hanem meg kell látnia, hogy itt, az Euch. mélységeiben fakad a fény, az értelmi világosság, az igazság forrása. Innen ered az a fénypatak, mely szerteszórja az igazság sugarait. Itt találja meg az értelem a mélységek szépségeit, a nemesítő, szárnyalni tanító erőket, amelyek mentesítik őt az anyagiság és testiség gátlásaitól, mert ezek az erők áthatóvá teszik az értelem számára az eddig megsejthetetlennek látszó dolgokat is. Az értelem itt nem bukácsolhat, és nem topoghat. Röpülnie kell. Száguldania kell. Mert ismerheti ezt a nagy titkot. Az Euch. számára olyan, mint a kéz számára az aranyfolyadék. Ha belenyúlok, bearanyoz. Ha az Euch.-hoz megyek, bearanyozza egész lelkemet, tehát értelmi képességemet is.¹⁷ - S ebben áll éppen az értelem szerepe. Ismerje fel hivatását! És vallja erről a legfelségesebb titokról, hogy «hoc est orbis pretium, hoc est, quo Chr. Ecc-

lesiam emit, hoc illam totam ornavit.¹⁸ — Mit eredményez tehát az Euch. központisége értelmi életünkben? Éleslátását felfokozza, neveli, vagy leghelyesebben élteti. Külön tanulmány tárgyává lehetne tennünk Ar. Szt. János «supernae virtutes» kifejezését és oldalakon keresztül elmélkedhetnénk azon, vajjon mit is kell itt értenünk?

Mit gondolt maga a Szent? Hogyan pillantotta meg elmései közepette ezeket a legfőbb erőket, melyek kiáradnak az Euch.-ból és érthetőbbé, világosabbá teszik azt? De csak egyet mondunk: itt azt a befolyást, azt a készséget kell értenünk, amely az Euch.-ból árad az elmébe és megtisztítja azt minden gáncsokodástól és fölösleges aggodalmaskodástól. Azt a fényt, mely átalakítja az értelem gondolkodását, és eléje állítja a nagy kérdőjelet: Cur ergo durus est sermo? An quod vilam promittat et resurrectionem? An quod dicat se ex caelo descendisse? An quod nemo salvus esse possit, nisi carne ejus manducet? Haecine quaeso dura sunt? Quis hoc dixerit? ¹⁹ Ki volna olyan eltévedt és megzavarodott lélek, aki minderre rá merné ütni a kemény beszéd jellegét? Ki az, aki nem a szebb és boldogabb életet, a feltámadást áhítja? Ha pedig igen, fölöslegesnek és keménynek ítélné-e az égből szállott Kenyér valóságát és az örök élethez való szükségességét?

Igaz, az ember sokszor kételkedésre hajló, ingadozó, lebegő természet. Sokszor megy a látszatok után, s észrevétlenül mellőzi a mélységek kutatását. Ilyenkor az Euch.-ban is hajlandó csak kenyeret és bort látni. Főnségesen szépen szemlélhetjük ezt az igazságot Crvs. egyik hasonlatában: A Szt. Jánoshoz írt 46. Hom.-ját u. i. a 6. fejelet 41-42 versének magyarázásával kezdi. Zúgolódának tehát a zsidók ellene, mivelhogy azt mondta: Én vagyok az élő kenyér, aki mennyből szállottam alá; és mondták: Nemde ez Jézus, József fia, kinek ismerjük atyját és anyját? És csodálkozva jegyzi meg. Ar. Szt. János, hogy a zsidók ép akkor zúgolódtak Jézus ellen, amikor a legjobban kellett volna őt csodálniok. Mert amikor kenyeret adott nekik, és jóllakatta őket, királyukká akarták tenni. Mikor pedig szellemi táplálékot és örök életet ígér nekik, zúgolódnak ellene. De zúgolódásuk fojtott és titkolt. Nem mernek nyíltan szembeszállni Kr.-sal, mert még csak a múltap tapasztalták nagy csodatevő erejét. Tehát csak egymás között, titokban emelnek kifogást kijelentései ellen.

Valahogy így áll sokszor az emberi értelem az Euch.-val szemben. Ha csak magát a tényt nézi — könnyen örvénylenek benne ellentmondási látszatok, ha azonban számbaveszi az egész Kr.-t, csodatevő erejével, lehetetlen, hogy meg ne hódoljon és ellenmondásokat szimatoljon. Az ilyen nézőpontban bizony hajlik értelmünk is zsidó okoskodásra: aminél ők mondták: Nemde, ez Jézus, József fia, kinek ismerjük atyját és anyját? — úgy okoskodik sokszor értelmünk is az Euch.-val szemben: Nemde ez kenyér és bor? Hiszen látjuk, ízleljük, tapasztaljuk, s mindig csak kenyérnek és bornak tapasztaljuk. A zsidók sem

láttak a dolgok mélyére, s azért nem észlelték Kr.-ban az Istent is. A mi kétkedő és ingadozó értelmünk sem kutatja ilyenkor a nagy titok mélységeit, s ezért nem látja meg benne a krisztusi testet és vért. Pedig az Euch. hogy vonzza, hogy hívja, hogy akarja emelni és nemesíteni, hogy akarja tágítani ismeretkörét, amikor eddig ismeretlen, szellemi világot: a titkok világát tárja föl előtte!

Ha az értelem merít ebből az élő forrásból, felüdül, tisztán lát és biztosan ismer. De nemcsak helyesen szemlél, hanem vezet is. Fáklya lesz az akarat számára, biztos irányjelző, nélkülözhetetlen utitárs.

Van-e az Euch.-nak kapcsolata az akarattal? Kétségtelenül. Mert az érzelmi és értelmi élet keretein túl az Euch. elsősorban akarattal áll kapcsolatban. Innen kell jönnie az újjászületésnek! Itt, az akarati életben kell kiütköznie az Euch.-vétele hatásainak. Az Euch. itt alakít, itt teremt új életet. Világosan látja ezt Ar. Szt. János, amikor ezt mondja Judásról: «et dum tremenda frueretur mensa, non mutatus est.»²⁰ — Mi is részesedünk a szent titokban. Kr. vendégei vagyunk és mégsem változunk. Hol lehet a hiba? Az akarathoz. Kr. azért adott nekünk a régi Pászka helyett Euch.-t, hogy lelki emberekké tegyen bennünket.²¹ — Ar. Szt. János oly világosan látta az Euch. és az akarat között ezt a fennálló kapcsolatot. Nemcsak a nagy titok nélkülözhetetlenségét vallotta, hanem egyben hangsúlyozta az Euch. hiábavalóságát is az akarati közreműködés nélkül. Hiszen amikor azt mondja, hogy az akarat kegyelem nélkül nem cselekszik — nyilvánvalóan természetfeletti síkon, azonnal hozzáteszi: de a kegyelem sem akarattal nélkül! Tehát világosan állítja Crys. a kettő egymásra utaltságát, a szétválasztás természetellenességét. S a kegyelmi forrás? Csak ennyit mond Crys.: Kr.-t vesszük az Euch.-ban.²² Azt a Kr.-t, akit éppen Szt. Máténál is a javak, a kegyelmek kútforrásának nevezett²³ — Azt a Kr.-t, akinek az Euch.-ban való valóságos jelenlétét egy pillanatig sem vonja kétségbe. Azt a Kr.-t, akivel titokzatos közösséget alkot minden benne részesedő. Azt a Kr.-t, aki a lélek, az akarat élete és ereje. (In Ep. I. Id. Chor. 24, 2;) Mert mit használ a lelkesedés, mit alkot a buzgalom, ha hiányzik a kegyelem? Mit ér bármely nagyszerű elgondolás, aprólékos terv és színes elképzelés is, ha felülről nem jön a segítség? S fordítva is, dolgozhat-e, bennem a kegyelem, ha ellenszegül akaratom? A két kérdésre két ember felel: Judás és Péter. Judásnak része volt a kegyelemben, végzetes lépése előtt még az Euch.-t is magához vette, de nem volt akarata és elbukott. Péter hengegett, és saját magában bízott, de Kr. szava rajta is beteljesedett: a kegyelem híján Péter is elbukott. (In Matt. Hom. 83. 1;)

Mi hát az akarat szerepe és kötelessége? Hajoljon meg az isteni szó előtt. Fogadja el az értelem meghódolását. De még nem elég. Részesítse előnyben az Úr szavát az értelem tanúságtételével szemben. Ne ingadozzék, hanem higgye az Euch. til-

kát és járuljon hozzá úgy, mint a természetfeletti életet megszerző legfontosabb tényezőhöz.

Mit mondjunk ezek után? Központi szerepet tölt-e be az Euch. egyéni életünkben?

Igen. Az elmondottakból világos, hogy Ar. Szt. Jánosnál az Euch. valóban elsősorban az egyénnel szemben, az egyén átfornálását, átalakítását van hivatva végbevinni. S ez csak úgy történhetik, ha az Euch. egyéniségünknek minden területével vonatkozásban áll. Az akarattal épúgy, mint az értelmivel vagy érzelmivel. Mert hisz épen arra van szükség, hogy legyen bennünk valami titokzatos erő, mely ezeknek a képességeknek megszentelésével és a természetfeletti életbe való átlendítésével a bennünk rejlő természetfeletti elemet is kielégítse. Ezt pedig csak az Euch. eredményezheti a maga központiságával. Mert — miként már láttuk — étet, táplál, és erőt ad. Mintegy azt kell mondanunk, hogy a megváltás valósága, ereje, csak az Euch. vétele pillanatában tudatosul bennünk. Csak itt van számunkra adva az a lehetőség, hogy betekintve az Euch.-ba, megpillantsuk magának a megváltásnak célját és értelmét. S ebben a gondolatban Crys.-nak a lehellete, szíve dobbanása, a lelke izzik benne. Mert mindaz, amit ő elmond az Euch.-ról, ebben az egyetlen szóban jelezhető: megváltásom. Nemcsak lelki ékeségem, hanem újjáteremtőm. Nemcsak a lelki nemesség megőrzője, hanem királyivá formálója. Amit akkor Kr. megszerzett mindannyiunk számára, azt most adja meg az egyénnek²⁴ —. Testvérünk akart lenni, s ezért vett fel mindenkihez hasonló emberi testet és vért. Az Euch.-ban pedig ő adja nekünk nekünk testét és véréit, és így valóban vérrokonunk lett²⁵. Ez az Euch. bontja virágba lelkem életfáját. De az Euch. termi meg a lelki élet legszebb gyümölcseit is. Lehetetlen tehát itt meg nem látnunk és észre nem vennünk az Euch. kizárólagosan egyéni vonatkozását, az egyéni életben való beleállítást. Hiszen már a megváltásba is ezt visszük bele és akkor értjük meg s akkor értékeljük igazán Kr. nagy megváltói tényét, amikor kimondjuk és joggal kimondhatjuk, hogy Kr. egyenest érttem halt meg. Hát még az Euch.-ban! Ez a nagy Szentség meg csak értem van! A közösséghez csak rajtam keresztül van szava. Tehát elsősorban és kizárólagosan nekem szól. Hatásai bennem érződnek. Mert Kr. Vére bennem válik vérré. S ne gondoljuk azt, hogy megállapításunkkal ellentétben áll Ar. Szt. János szava: ez a kiöntött krisztusi vér lemossa, megtisztítja az egész világot. Legkevésbé sem. Mert pár sorral később már mondja is, hogy ez a vér a mi lelkünk- tehát mindenkinek egyénenként üdvössége. Ez tisztítja meg, ez ékesíti fel, ez hozza tűzbe lelkünket. S végül: ez a Vér teszi enyémmé az eget!²⁶ S hogy mennyire egyéni életünknek megváltása az Euch. mutatja hiánya: Euch. nélkül nincs természetfeletti élet, hanem csak tespedés és halál. Haec autem dico non ut ne accedamus: sed ne temere accedamus. Sicut enim temere accedere, periculum est, sic his mysticis caenis non communicare. James est

et mors. Haec enim mensa nervi animae nostrae, mentis vinculum, fiducia causa, spes, salus lux, vita est.»²⁷ — Amint az emberiség sötétségben botorkált és a halál zsákmánya volt a megváltás nagy ténye előtt, épúgy minden ember egyéni életében a halál, a lélek halála az úr az Euch.-vétel megváltó valóságáig. Mert ha Ar. Szt. János a lélek életidegének nevezte azt a csodálatos szentséget, mi mást akart ezzel érzékeltetni, mint éppen azt, hogy az Euch. a minden, egyéni életem létgyökere, melyből szép élet, erős élet, érdemdús élet fakadhat.

Végezetül vessük fel a kérdést: van-e ennek a tannak valami mondanivalója a modern ember számára? Ad-e neki valamit az Euch. központisége? Nem túltorzított-e, nem hamis-e ez a gondolatvilág a ma vergődő, mindig újat hajhászó emberének? Nem! Crys. Euch.-us gondolatvilága és a modern ember vérimádata találkozik. Mindkettő a vérért lelkesedik. Mindkettő a vért imádja. Mindkettő a vérben látja az új életet hozó megváltást. És ezen kívül még mindkettő a szívével gondolkodik és átélései szerint igazodik: a platoni szellemet lehelő Crys. a a «doctor Euch.-ae» és a maga értelmét gúzsba kötő tömegember is. A vér azonban nem azonos. Crys. Kr. előtt borul földre, és isteni Vért vall a magáénak, a modern ember földies gondolkodású, s fajtája vérét isteníti. De ennek az embernek nem lehet idegen és érthetetlen az Euch. Nem lehet csak hozzáférhetetlen titok. Ar. Szt. János megmutatta a megközelítés útját: gondolkozzam szellemi módon, s akkor fel kell fedeznem, hogy az Euch.-us szt. Vér épúgy központja a természetfeletti életnek, mint az ereinkben esörgedező piros vér testi életünknek.

Fr. Csaba.

¹) In Io. Hom. 47.

²) Cur tunc tempore paschatis hoc mysterium celebravit? Ut undique discas, illum Veteris Testamenti fuisse legislatorem et ea quae in illo sunt propter haec adumbrata fuisse. Ideoque ubi typus erat, ibi veritatem constituit. (Hom. In Matt. 3. 1.) — Quia enim instabant cibum potentes, sed corporeum, et majoribus suis praeditam escam memorantes, manna magnum quidpiam esse dicebant, ostendens illum omnia figuram et umbram esse, loco vero cibum rei veritatem, escam memorat spiritualem. (In Io.)

³) Viden' quomodo a Iudaicis abducat et a vocet moribus? Nam sicut illud, inquit, celebratis in commemorationem miraculorum in Aegypto editorum, ita et hoc in meam commemorationem facite. Illud effusum est ad salutem primogenitorum, hoc ad remissionem peccatorum titius orbis. (Hom. in Matt. 83.)

⁴) Quid igitur inquires, an hoc et vetus illud simul faciendum est? Nequaquam. Ideo namqua dixit: Hoc facite, ut ab illo abduceret. Nam si hoc remissionem peccatorum facit, ut etiam facit, superfluum erit illud. (Hom. 83. in Matt.)

⁵) Quot sunt, qui modo dicunt: «Vellem eius formam, typum, vestimenta, calceamenta videre, ecce illum vides, ipsum tangis, ipsum comedis. E tu quidem vestimenta videre cupis: ipse vero seipsum tibi dat, non videndum volo, sed tangendum, comedendum, intus accipiendum. (Hom. 83. in Matt.)

⁶) Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Nam si illud «quomodo» inquires, cur de panibus non dicis: «Quomodo 5 panes in tot alios multiplicavit?» (Hom. in Jo. 46.)

⁷) Ut ergo non solum per dilectionem sed etiam reipsa, cum illa carne commisceamur: id quod efficiatur per cibum quem ille dedit, ut ostendat nobis quanto erga nos ferveat amore. Ideo se nobis commiscuit et in unum corpus constituit, ut unum simus, quasi corpus iunctum capiti.» (U. o.)

⁸) Quoniam unus panis et unum corpus multi sumus. Quid enim, inquit, divo

communicationem? Ilud ipsum corpus sumus. Quid est enim panis? Corpus Christi. Quid autem fiunt communicantes? Corpus Christi, Non corpora multa, sed unum corpus.

9) Sicut enim panis ex multis granis constans, unitus est, ita ut grana nusquam appareant; sed sint quidem ipsa, non manifesta autem sigillorum differentia propter coniunctionem: sic nos est mutuo et cum Christo coniungimur. Non enim ex altero corpore hic, ex altero ille nutritur, sed ex eodem ipso omnes. (In Ep. I. Ad Chor.)

10) Gratias egit antequam discipulis daret, ut etiam nos gratias agamus. (Hom. 83. In Matt.) — Gratias egit hymnum dixit postquam dedisset ut et nos hoc ipsum faciamus (u. o.)

11) Cogita quantum contra proditorem indignaris, et contra eos qui Christum crucifixerunt. Cave ergo, ne tu ipse reus sis corporis et sanguinis Christi. Illi sacrum corpus trucidarunt, tu post tot beneficia cum sordida suscipis anima. (Hom. 83. In Matt.)

12) Iob 31. 31.

13) In Jo. Hom. 46. 5.

14) In Jo. Hom. 47. 4.

15) Si quis aestuat, hunc adeat fontem, et ardorem temperet. Nam aestum fugat, et adusta omnia refrigerat: non quae ex solis ardore aestuant, sed quae igneis sasagittis exusta sunt. Supernum enim habet principium et radicem, unde et irrigatur. Ex hoc fonte multi rivi manant, quos emittit Paracletus Filiusque mediator est: non vidente viam parat, sed affectum nostrum aperit. (In Jo. Hom. 47.)

16) In Jo. Hom. 46. 2.

17) Hic fons lucis est, veritatis radios diffundens. Huic etiam abstant supernae virtutes, alveorum pulchritudinem intuentes; quia clarius propositae rei vim et inaccessos radios perspiciunt, etc. (In Jo. Hom. 47. 4.)

18) U. o.

19) In Jo. Hom. 47. 2.

20) In Matt. Hom. 83.

21) Desidero desideravi hoc pascha manducare: id est, vobis res novas tradere, et pascha dare, quo vos spirituales reddam. (In Matt. Hom. 83. 1.)

22) Voluntas sine gratia non agit, ut nec gratia sine voluntate. Christum edimus in Euch. (In Matt. Hom. 83. 4.)

23) Viden' cum quanta cura provisum sit, ut recodemur semper ipsum pro nobis mortuum esse? ... etenim illud caput honorum est (In Matt. Hom. 83. 2.)

24) Hic sanguis in nobis regiam, floridamque exhibet imaginem, pulchritudinem, parit incredibilem, animae nobilitatem marcescere non sinit, dum frequenter irrigat et nutrit. (In Jo. Hom. 46.)

25) Frater esse vester voluit propter vos communem habuit carnem et sanguinem trado per qua congener vobis factus suam. (In Jo. Hom. 46.)

26) Hic sanguis digne acceptus daemones procul pellit, angelos ad nos advocat, ipsumque angelorum dominum. — Hic sanguis effusus totum orbem abluit. — Hic S. salus animarum nostrarum est: hoc abluitur anima, hoc ornatur, hoc incenditur: Hic igne splendidior mentem nostram reddit: hic S. effusus caelum pervium fecit. (u. o.)

27) In Ep. I. ad Chor. Hom. 24.

Gyöngyszemek.

A gazdagság olyan, mint a tövis. Aki erősen a kezébe fogja, azt nemesak munkájában gátolja, de még könnyen meg is sebzi.
(Szent Antal.)

Bemutatjuk Öt mindennap és mindenhol vétkeinkért és magunkhoz vesszük, hogy Istenek, Krisztusok legyünk. Mert nem Ő hasonul hozzánk, hanem mi Hozzá, hogy legyünk, amik nem voltunk, istenüljünk, krisztusivá legyünk.

(Bacon Rogér.)

A PROLETÁROK ARANYBULLÁJA.

A XX. század légköre forradalmaktól és bomlasztó eszméktől volt terhes. Az önzés nyomorba döntötte a társadalom nagy részét. A gazdasági romlásba kergetett munkásságot Marx döntő ütközetre uszította. És a gyűlölet evangéliuma rohamosan hódított. A munkásság egy része készült a nagy leszámolásra.

Ebben a zűrzavaros, békétlen világban adta ki XIII. Leó világtörténelmi jelentőségű körlevelét, a Rerum Novarum-ot. A R. N. pártfogásba veszi a békét sóvárgó munkásszívet. Baráti lélekkel áll a munkás mellé és megértést, együttműködést hirdet, mert a gyűlölet boldogságot sohasem adhat. A R. N. a proletárság aranybullája.

Időzzünk néhány percig a kereszténység e nagyszerű alkotásánál és vizsgáljuk meg először, hogy miért is adta ki XIII. Leó a R. N.-ot? Melyek a R. N. célgondolatai? Másodsor: hogy hogyan oldja meg a nagy pápa a munkáskérdést? Harmadszor: állapítsuk meg a körlevél jelentőségét.

Miért adta ki XIII. Leó a R. N.-t? Azért, hogy megváltsa a proletárokat. Megoldja a munkáskérdést. Levegye a nyomorágók lelkéről a létbizonytalanság, az éhenhalástól való rettegés gondját. Azért, hogy eltörölje a proletárságot.

De ki is az a proletár? «Proletár az, aki kénytelen munkarejéjét, mint piaci árút értékesíteni, hogy meg tudjon élni, minden biztosíték nélkül arra nézve, hogy munkájából csakugyan fenn is tarthatja magát.»¹ Tehát a proletár nincstelen munkásember. Munkáját bérért adja el, ha megveszi valaki. Ha senki sem ad dolgot, vagy koldul, vagy lop, vagy éhenhal. Az is kérdés, hogy a munkaadó mennyit ad neki. Lehet, hogy csak éhbért kap. Könnyű megérteni, hogy ily körülmények között elnyomódik az ember szellemi és erkölcsi színvonala, lehetetlen a nyugodt és egészséges családi élet és a szívek megtelnek keserűséggel, haraggal, vad lázadással, felhalmozódik az érzelmi robbanó anyag, amely minden pillanatban kész a társadalmat vér és tüztengerrel elborítani.»²

A proletárság elrettentő fekény volt a XIX. sz. testén. Szomorú okozat. Ezt a fekélyt akarta eltüntetni XIII. Leó, megakarta szüntetni az okozatot. Ezért akarnia kellett az okok eltávolítását is. Ő ezt is megtette. A R. N.-ban küzd a munkásokért, de hogy ennek a küzdelemnek meg legyen az eredménye, harcol a bajokat felidéző okok ellen is.

A munkáskérdés kialakulásában igen nagy szerepet játszott a technika rohamos haladása. A kézműipart kiszorította a gyár-
ipar. Így a gyárosok, nagyiparosok, és nagykereskedők meggazdagodtak, a kisiparosok, kiskereskedők nem tudták felvenni a versenyt, elszegényedtek, föladták önállóságukat, beálltak a gyárba egyszerű munkásnak. Az urak pedig annyit adtak nekik, amennyi saját zsebüknek tetszett. Tehát a gépek, a technika vívmányai voltak részben okozói a munkásnyomornak. Felmerül a

kérdés vajjon XIII. Leó helyteleníti-e a technika haladását? Nem! A nagy pápa nem kerékkötője a haladásnak. Nem a gépeket okolja a bajok miatt, hiszen azok közömbös eszközök. Ha becsületes kezek birtokában vannak, jólétet és boldogságot termelnek. Leó a gépek urait ostromozza, mert Isten ajándékát saját szenvedélyük kielégítésére használják.

Továbbá azt is meg kell jegyeznünk, hogy XIII. Leó a kapitalista (tőkés) gazdálkodást, mint ilyet sem kárhoztatja. Ez a rendszer önmagában véve nem rossz. «Hibája ott kezdődik, amikor a tőke a bérmunkásokat azzal a céllal fogadja szolgálatába, hogy az egész vállalkozást és termelést egyoldalúlag saját törvénye és haszna szerint vezesse, nem tekintve sem a munkások emberi méltóságát, sem a gazdaságnak szociális vonatkozásait, sem a közjót, a társadalmi igazságosság követelményeit.»³ XIII. Leó ezt a rendszert szabályozni, az igazság medrébe akarja téríteni. Ő a kapitalista rendszerbe betolakodott kapzsiságot, önzést ostromozza. Mert a nyerészkedés szenvedélye nem néz sem jogot, sem törvényt, hanem vakon letipor mindent és nyomorba dönt milliókat.

Azután harcol a nagy pápa a gazdasági szabadelvűség ellen. A liberalizmus ökonomikus teljes szabadságot követel a gazdasági életben. A negatív, romboló liberalizmus szerint a gazdasági életben minden szabad, amiről nem lehet bebizonyítani, hogy beleütközik a büntető törvénykönyvbe.»⁴ A liberalizmus ökonomikus jelszava a szabadverseny. Azt reméli, hogy anarchisztikus versenyből természetes összhang, az önérdékből hajtott túlekedésből általános jólét születik. Végzetes derülátás! Ha a bűnre hajló embert a földi javak után való loholásban nem fékezzük, milliókat dönt nyomorba. A legerősebb, sokszor a leglelkiesmeretlenebb győz. Ezért támadja XIII. Leó a gazdasági szabadelvűséget.

De a liberalista államszemlélettel sem rokonszenvez. A szabadelvű állam vallástalan. Célja a jogvédelem. Itt egyedüli feladata, hogy a polgári biztonságot fenntartsa, megvédje alattvalói jogait, biztosítsa az egyén szabad tevékenységét, de ne korlátozza azt. A liberális állam szentesíti, vagy legalább is szenvedőlegesen magatartást tanusít a szabad versennyel szemben. Eltűnő, hogy a hatalmasok ezreket gyűrjenek le emberhez nem méltó sorba. A pápa a szabadelvű állameszmét ki akarja égetni a világ emlékezetéből, mert ha az állam ilyen elvek szerint rendezkedik be, a munkások nyomorát alig lehet megszüntetni.

Végül pedig a marxi konkolyt is ki szeretné tövestül tépni a szívekből, mert a szocializmus még jobban elmérgesíti a helyzetet, a proletárok erkölcsi színvonalát lesüllyeszti.

Ezek a célok lebegtek a pápa szeme előtt, ezek megvalósítása érdekében küzd a R. N.-ban.

De hogyan is akarja a *lumen de coelo* megoldani a munkás-kérdést?, megszüntetni a bajokat? Milyen tényezők közre-ködését tartja szükségesnek a proletárok megváltásában? Nézzük

meg, hogy XIII. Leó szerint hol kell keresni és hol lehet megtalálni a kiáltó nyomor orvosságát?

A bölcs pápa tudja, hogy sokan, akik a munkáskérdést csupán gazdasági kérdésnek tekintik, csodálkozni fognak és méltatlankodva kérdezik: Mi köze a pápának ehhez a dologhoz? Azonban Leó nem így vélekedik. «Bízást és teljes joggal bossátkozunk éppen Mi a kérdésnek tárgyalásába, mivel oly bonyodalmakról van szó, melyből a katolikus Egyház és vallás segítsége nélkül nincsen kiút. Mivel pedig a vallás megőrzése és azoknak az eszközöknek használata, amelyek az Egyház hatalmában vannak, elsősorban a Mi feladatunk, hallgatással kötelességet mulasztanánk. Igaz ugyan, hogy e fontos ügy mások közreműködését is megköveteli, értjük az államok fejedelmeit, az urakat és gazdagokat, épúgy mint a munkásokat, akiknek sorsáról van itt elsősorban szó, de azt habozás nélkül kimondjuk, hogy minden emberi kísérlet hiábavaló lesz, ha az Egyházat mellőzik.»⁵

XIII. Leó három tényező közreműködését tartja szükségesnek a munkáskérdés megoldásában: az Egyház, az állam és az érdekeltek (munkások és munkaadók) közreműködését.

Első tényező az Egyház. Mi a szerepe az Egyháznak?

1. A tanítás. Az Egyháznak súlyos kötelessége az erkölcsi törvényeket, (a jog és szeretet parancsait) minden körülmények között, tehát a gazdasági életben is kihirdetni. A morális törvények megtartása a baj gyökerére teszi a fejszét.

2. Az Egyház második feladata a kifejtett elvek gyakorlatba való átültetése, a Jézus Krisztustól kapott léleknevelő kegyelmi eszközök által.

Azonban az Egyház nem elégséges, sokan nem hallgatnak az Egyházra.

Második tényező az állam. Az állam vezetőinek oly törvényeket és intézményeket kell termelniük, melyek a köz és magánjólétet felvirágoztatják. Az állam szűnjék meg liberális lenni. Teljesítse a természettől neki juttatott feladatokat. Fékezze meg a nyereszkesedést, avatkozzék bele a gazdasági életbe a munkások javára. Azonban hangsúlyozottan figyelmeztet a pápa, hogy nem egvedül az állam feladata a társadalom egészséges megreformálása. U. i. ha az állam maradna az egyetlen tényező, ez szükségszerűen rideg abszolutizmusra, egy párt vagy osztály egyoldalú zsarnokságára vezetne. Veszedelem lenne azért is, mert az állam így állépné a gazdálkodásban azokat a határokat, melyeket szemelőtt kell tartania. Ezeket a határokat: — a keresztény államból következőleg — a közjó követelményei állapítják meg. Az egészséges magánkezdeményezés visszaszorítása az államhatalom természetes jogkörén kívül fekszik.⁶ Az állam védje meg a magántulajdont. Fékezze meg az izgatókat és tartsa távol a munkásoktól a szocialista uszítókat.

De az érdekelt feleknek is közre kell működniük. Különösen a munkások egyesüljenek jogaik védelmére. A vallás erkölcsi alapon álló, különféle társadalmi intézmények, szakszerveze-

tek, legfőképpen az egymással összhangban álló rendek a legkívánatosabbak a szociális és gazdaságpolitika legtöbb problémáját megoldani, megtisztítani a gazdasági életet a szabadelvűség létesítéleitől.

Most menjünk egy lépéssel tovább, és állapítsuk meg a R. N. jelentőségét.

A R. N. jelentőségét a fényben, az irányt-adó, kételyt eloszlató világosságban kell látnunk. Felbecsülhetetlen érdeme a R. N.-nak, hogy feltárja a keresztény igazságokat, az uralomra hivatott elveket a munkáskérdésre, erre a végtelenül fontos, társadalmat nyomorba döntő, vagy boldogító kérdésre vonatkozólag. Erre a tanításra a fagyos XIX. és XX. sz. nagyon is rászorult és rászorúl.

Az útmutató elvek közül mégis két tételnek volt a legnagyobb jelentősége. Először: az államnak joga és kötelessége messzemenő munkásjóléti intézkedéseket tenni, kötelessége a munkások érdekében átfogó szociálpolitikát folytatni. XIII. Leó ezzel a megálapításával eldönti az állam társadalompolitikai feladatairól még a katolikusok között is dúló tudományos vitát és beleharsogja az államférfiak lelkiismeretébe: az állam a társadalmi igazságosság őre, védője, az elnyomottak pártfogója.

Erre a felhívásra nagy szükség volt, mert egyes államok, mivel szabadelvű alapokon nyugodtak, nagyon is keveset törődtek a munkással. Igaz, hogy volt már sok állam, mely már orvosolta a súlyosabb bajokat. Azonban ezeknek az államoknak szociálpolitikája nem volt még elég teljes és átfogó. Igaz, a század közepén a rideg államérdek már közbenyúlásra bírta az államokat és törvényhozásokat, de ezek a munkásban csak a honvédelmi és termelési tényezőzt nézték. A munkás pedig elsősorban embernek, társadalmi tagnak érezte magát és mint ilyen kívánta elismertetését. Öntudatlanul is az evangéliumban gyökerező életelvnek, minden humanizmus alapjának: az igazságosságnak érvényesülését áhította. Azért volt XIII. Leó az igazságosság melletti bátor kiállása oly korszakalkotó, mert összeűzta a liberalizmus tételeit, hivatásuk teljes tudatára ébresztette, felvilágosította, megdöbbenetelte az államok vezetőit és tevékenyebb, emberibb társadalompolitikának lett a megindítója. A R. N. hatásaként a liberalizmus elvei összeomlottak, amelyek az államhatalom hatásos beavatkozását oly régen megakadályozták. Maguk a népek erővel hathatós szociálpolitikát sürgettek. Kiváló katolikus férfiak fellelkesültek és kormányaiknak: ezer a működési téren felajánlották szolgálataikat és gyakran ők voltak az országgyűléseken ennek az új politikának leglelkesebb szószólói. Sőt nem ritkán a Leó-féle gondolatoktól áthatott papok voltak az ilyen újjonnan alkotott törvényeknek terjesztői az országgyűléseken, valamint később azok végrehajtásának legerélyesebb sürgetői. A jognak egészen új ága fejlődött ki: a törvényes munkásvédelem. Az egyház diadalra juttatta a keresztény szeretetet. A R. N. eszméi átmentek lassanként az államok törvénykönyveibe és alkotmányába. A R. N. elvei közül

Magyarország is igen sokat megvalósított. (Lásd: R. N. XIII. Leó pápa szociális és társadalomújító szózatának hatása Szent István magyar birodalmában. Emlékkönyv.) Felelős államférfiaink programjukúl tűzik ki az államigazgatásban a R. N. eszméit. Magyarország egén új, szociálisabb ezredév hajnala pirkad. A nagy kísérletek, a spanyol korporativizmus, az olasz fascizmus és a nemzeti szocializmus, Leó eszmekincséből sokat merített. A fascizmusról pl. Crispolti a római szenátusban 1928 május 12-én nyíltan kijelentette, hogy maga nem termel tulajdon új gondolatokat, hanem, ha hibákkal is, XIII. Leó útmutatásához igazodott. A fascizmusnak azonban érdeme és dicsősége, hogy akadt élén férfiú, aki megértette az idők szavát és Leó eszményeit magáévá tette.⁹

2. Második ilyen nagyjelentőségű tétel: hogy a munkásoknak joguk van érdekük védelmében szervezetekbe, egyesületekbe tömörülni. Ennek a tanításnak is azért volt oly nagy jelentősége, mert széleskörű hatást tudott kifejteni. A munkásszervezési mozgalom szentesítésének kétféle hatása volt. Romboló és építő.

Romboló. A R. N. megjelenése előtt sokan ellenezték a munkások szervezkedését. Abban az időben a legtöbb országban a kormányférfiak még teljesen a liberalizmus hívei voltak, a munkásegysületeket rossz szemmel nézték, sőt nyíltan üldözték. Míg ugyanakkor más néposztályok hasonló egyesületei akadályokba nem ütköztek és könnyen megkapták az állam jogvédelmét, addig kiáltó igazságtalansággal éppen azoknak tagadták meg az egyesülés természetes jogát, akiknek a legnagyobb szükségük volt rá, hogy vele a hatalmasabbak nyomása ellen védekezhessenek. Még a katolikusok között is akadtak, akik a munkások első kísérleteit az egyesülésre barátságtalanul nézték, mert benne holmi szocialista és forradalmi szellemet sejtettek.¹⁰ XIII. Leó ezeket az előítéleteket, helytelen vélekedéseket megcáfolta, tekintélye legyőzte az ellenállást, úgyhogy a magukra hagyatott és kiszipolyozott munkások szabadon szervezkezhettek.

De építő hatása is volt ennek a tételnek, mert XIII. Leó buzdítása és tanítása meghozta a kívánt eredményt. Katolikus és keresztény munkásegysületek keletkeztek szép számmal. XI. Pius pápa boldogan állapítja meg: Hála a Leó-féle körlevélnek, a nyomában alakult munkásszervezetek ha számban még fel is múlják őket a szocialista és kommunista szervezetek, mindenfelé elvirágoztak és már akkora taglétszámot értek el, hogy úgy az egyes államokon belül, mint nemzetközi viszonylatban is értékesíthetik befolyásukat a katolikus munkások jogos és méltányos igényei, valamint a keresztény társadalom egészséges elveinek megvalósítása érdekében.¹¹

A R. N. jelentősége felbeesülhetetlen. E pár gondolat, jellemzés és tény csak halványan vázolja a körlevél korszakalkotó jelentőségét, egyént és társadalmat átalakító hatását. Erről a nagyszerű alkotásáról három pontban tárgyaltunk. Az elsőben megvizsgáltuk, hogy XIII. Leó miért is adta ki a R. N.-t. Azért.

hogy megoldja a munkáskérdést. A nagy pápa a R. N.-ban küzd a proletárokért, de hogy célját elérje, harcol a bajokat felidézõ okok ellen is. Második pontban láttuk, hogy XIII. Leó hogyan oldja meg a munkáskérdést. Három tényezõ: az Egyház, az állam és az érdekeltek közremûködését tartja szükségesnek. A harmadik pontban megállapítottuk a R. N. jelentõségét.

Ebben az évben ünnepli a világ a pápaság egyik nagyszerû alkotásának a R. N.-nak 50 éves évfordulóját. Egy ünnep annál boldogabbá teszi az embert, minél közelebb áll, minél bensõbb kapcsolatban van az ünnepelt személlyel, eseményvel vagy alkotással. Ha ez így van, akkor nekünk ferenceseknek nagyon kell örülnünk, mert igen közel állunk a R. N.-hoz. A R. N. a mi szellemünknek, a ferences szellemnek alkotása. XIII. Leó ferences volt: a harmadik rend tagja. A ferences szellem egyik fõtulajdonsága a szegények, elnyomottak, megtört szívûek szeretete. XIII. Leót ez a ferences melegszívûség indította a R. N. megírására. Kûhár Flóris írja a nagy pápáról: Az evangéliumot megint a szegényeknek hirdeti XIII. Leó, akinek lelkét a Perugiával szomszédos Assiszi Szentjének szelleme hatotta át ifjú korától kezdve.¹² A mi örömünk, újjongásunk teremje meg a maga pompás gyümölcsét, hirdessük mi is az evangéliumot a nyomorgóknak, a társadalom kitalasztottjainak. Legyünk igazi barátok! Öleljünk magunkhoz minden koldust és emberpáriát.

Fr. Konrád.

Forrásmunkák: XIII. Leó: *Rerum Novarum*, ford.: Prohászka Ottokár, Szt. István T. Bp. — XI. Pius: *Quadragesimo Anno*, Szt. I. T. Bp. — Mihelics Vid: *Világproblémák és katolicizmus*. — J. Donat S. J.: *Ethica specialis*, V. kiad. Innsbruck, 1934. Varga László S. J.: *Új társadalmi rend felé*, Bp. 1933. Mihelics Vid: *A szociális kérdés és szocializmus*, Bp. — Mihelics Vid: *Modern katolikus fejek*, Bp. — Huszár Károly: *A katolikus Akció szociális gondolatai*, Bp. 1934. — Dr. Nosztopi László: *A világnézetek lélektana*, Bp. 1937. — Bangha-Ijjas: *A keresztény egyház története*, 8. köt. Bp. 1941.

- 1) Varga László: *Új társadalmi rend felé*, Bp. 1933. 40. l.
- 2) U. o. 40. l.
- 3) *Quadragesimo Anno*, Szt. I. T. kiad. Bp. 54. l.
- 4) Dr. Nosztopi László: *A világnézetek lélektana*, Bp. 1937. 306. l.
- 5) *Rerum Novarum*, Szt. I. T. kiad. Prohászka O. ford. 23-24 l.
- 6) Mihelics Vid: *Világproblémák és katolicizmus*, 22. l.
- 7) U. o. 19. l.
- 8) *Quadragesimo Anno* i. m. 14 l.
- 9) Mihelics Vid i. m. 26 l.
- 10) *Quadragesimo Anno* i. m. 16 l.
- 11) *Quadragesimo Anno* i. m. 19 l.
- 12) Mihelics Vid: *Modern katolikus fejek*, 18 l.

Térj vissza hozzám (ember), mert Teremtõd vagyok! Térj vissza hozzám, mert Megváltódd vagyok! Térj vissza, mert Vigasztalódd vagyok! S ha mindez csekélységnek lûnik fel elõtted, térj hát végül hozzám, mert bőkezû Jutalmazódd vagyok.

(Szent Bonaventúra.)

A fekete viganó.

Pistuka új ruhát kap. Nem viganót! Matróz-ruhát kap a «lelkem». Már a neve is tetszik, hát még a színe. Pepita-szürke, nem fekete, mint az a csúf viganó.

Pistuka meg csak a télen múlt négy éves, de már nagyon szégyenli a gyerekszoknyát: a viganót. Nem is csoda. Az ő pajtikái már rég nadrágban járnak és mindig csúfolják a szoknya miatt. A lányok közé küldik jádzeni.» Pedig nem tehet róla, hogy nincs nadrágja. Árva... Nagy szülei élnek ugyan, de azoknak mindedig nem lestezt az újmódi uraskodás.

Vasárnap van. A szabó mára ígérte, hogy kész lesz a ruha. Lám, lám, mégis csak jó Pistuka apókája: szabónál csináltatja a ruhát, mint a nagyokét szokás.

Pistuka e pillanatban Gázsó Marcira gondol. — Az ő ruháját édesanyja varrta. Nem is olyan szép az, mint az övé lesz. Marcinak sipkája sincs. Neki azt is hozott apóka a vásárról. Matróz-sipkát, kereket, szépet. Marcinak cipője sincs. Neki megvan. Még a talpa is fényes. Ma veszi fel először mindet. Micsoda boldogság lesz. — Amikor ezekre gondol maidnem tapsol örömben. Álmodozásából nagyanyja szelíd hangja téríti magához:

— Gyere lelkem, aranyam! megfirdesz a tekenőben, oszt felveszed a szép inged, a kis cipőd, meg a viganód is. Majd oszt elmegy a szabóhoz. El tudsz te menni magad is. Apóka nem mehet veled — a bírónál van. — Nekem meg annyi a bajom, hogy miséig, nem tudom kész leszek-e.

Egy-kettőre a teknőben lubickol. Nem fél most a víztől, sem a szappantól, pedig eszi a szemét. Az újruha-várás mindent felejtet. Csak egyet nem ért a kis szentem: — mér kell a viganót még ma is felvenni? — Erre a gondolatra el is biggyeszti a száját. Elmegy ő az új ingbe is a szabóhoz. Minek az a fekete viganó?... Kicsúfolják?... — De erről nem mer szólni. Nem jó a nagyokkal ellenkezni.

Fürdés közben nagymama gondosan kioktatja, hogy mit mondjon a szabónak. El mondatja vele kétszer.

A törülközés alatt újra eszébejut Pistukának a viganó, de nem szól a nagymamának róla, nehogy megharagítsa.

Nagyokat pihegve veszi fel az új inget, a kis harisnyát, a fényes cipőket és... következne a fekete viganó. Itt azonban Pistuka elkezdi a rivást. Egyre dűnnyögi, hogy nem kell fekete viganó! Szegény nagymama nem tudja elgondolni, mi lötte ezl a gyereket.

— Mi bajod, madaram? Mér nem kell a viganó? — és már indul is, hogy ráadja a gyűlölt ruhadarabot.

Pistukának se kell több. Mintha fekete ördögöt mutatnának neki, úgy ront ki a konyhából s félelmetesen sikolt. Meg se áll az udvaron. Csak az úton lassítja lépteit. Hátra-hátra néz: nem jön-e a viganó?..

Nyugodtan ballaghat, mert bíz az nem jön. Nem olyan természetű a nagymama, hogy az ilyesmit erőltetné. — Ha nem kell, hát, úgy is jó — gondolja. — Utóvére is gyerek még. Menjen ingbe, ha neki úgy tetszik.

Ezalatt Pistuka beállít a szabóhoz. Egyenesen a műhelybe. A jó öreg Kosár bácsi épen egy csendőrzubbonnyal vesződik. Észre sem veszi a besomfordáló gyereket. Pedig motyogot is valamilyen köszönésfélét az istenadta.

Igaz, hogy Pistuka sem a szabóval törődik ám! Inkább a ruhái kémleli. Ugyan meiyik fogason lapul a kis pepita?.. Nem látja schol. — Nem baj, majd ideaggya a mester úr.

Kiskutya módján odahízeleg a gép előtt görnyedő szabó mellé. Keserves ábrázattal pislog az öreg tóra, — mert tót a magyarul alig tud valamit. De a szíve magyar... — Cicaként fürkészi Pistuka a fűrgén mozgó viaszsárga kezét. Nézi a munkába mélyedt sápadt arcot. Milyen ráncos... akáresak a nagymamáé...

Az öreg tót szemét a gyerekre mereszti... majd mintha eszébe jutna valami fejéhez kap gyűszűs ujjával: — Ázonnál, ázonnál Pista! Új ruha meg fogsz kapni — kiáltja el magát a jó öreg, megsaporázva az öltést az utolsó fényes gomb alatt. — Ná — ... nátyon szép m —... má ... - no to je, az megván... mátrázruhád... megván Pistá, - tartaná szóval Kosár bácsi szóltan vendégét, de az csak pisszegéssel felel egyet-egyét. Már kész is a zubbony. Csak úgy ragyognak rajta a gombbók. A mester úr mégegyszer végignézi a zöld portékát. Megsimogatja és leteszi.

Pistukának megesillan a szeme. Várakozóan fürkészi a mester minden mozdulatát... Jaj, ugyan honnét bújik elő a kis pepita... Nyílik a szekrényajtó: — hjoj, be szép ruha! Ragyognak belé a szemek: a mesteré, mert ő csinálta, és a gyermeké, mert ő hordja... Mennyi boldogság fér el két kis szívkamrában!

Pistuka szíve úgy nyugtalankodik a kis mellkasban, mintha ki akarna onnan törni. A tüdeje is alig férhet: úgy fújtat, mint valamely kovácsinas. Így szokott az lenni, mikor az ember boldog! -

Az újruhás gyerek ügyetlenül hangsúlyozott köszönöm szépen után kivetődik az útra. Arcában ragyog a falu ünnepi fénye. Csodás színben ragyog előtte a falu vasárnap reggele. Szebben ragyogóbban süt a nap, mint máskor, milyen aranyos most minden!

Szinte ragyogó lélekkel, örömteli szívvel szalad hazafelé. A falu kútjánál gyerekesoporttal találkozik. Éppen Bozó Gyula csalja madarászni a fiúkat. Nem is veszik észre, hogy új ruhája van Pistukának. A madár érdeкли most őket. Bozó Gyula már

nagy fiú. Őrá figyelnek. Ő tudja, hol fészkel a madár. Most is tud két fészek vadgerlét, meg öt fészek nagyfejű gébicset. Aki elmenne vele, megmutatná neki. Ami annyit jelent, hogy egy-egy szállófia kinézne a házhoz.

Nem nagyon ajánlkoznak a fiúk. Új ruhában nem szabad fára mászni. Megvernék otthon őket. Misére is el kell menni, rezdül meg lelkükben a szülői parancs. Bozó Gyula is észreveszi, hogy mi itt a baj. Biztatja is őket, hogy nem tart az soká. Még beharangszó előtt a templomban lehelnek. Iszen nem mennek messzire, csak az erdő aljáig. Fára sem kell mászni. Csak a bokrokat kuslatják végig.

Ez a beszéd eléri hatását: négyen-öten Bozó Gyula mellé állnak... Pistuka még nem dönt. Hazamenni fél, mert reggel viganó nélkül szaladt el. A ruháját is félti, meg nagyon szeretne madarászni is. Végül is addig-addig esalják amazok, míg melléjük áll.

Elindulnak. De még útközben megegyeznek abban, hogy aki fészkel tanál, megmutatja a többinek is. A szállófiát mingyár elszegvik, oszt el is osztják. A tokosát, meg a tojását még nem bántják.

A szenvedélytől loholva rohannak bokorról-bokorra, de nem találnak semmit. Legalább is Pistuka nem talál. Már azt is elfelejtette, hogy új ruhában van. Mintha minden pókot éhínségre akarna kárhozlatni, mind magára akasztja művészi hálókát a bokorkutatásban. Még a zöldbékanyál is fehérlik a kis pepitán.

Az erdő alatti itatókútnál megpihennek. Pistukának nagyon melege van. Leveti a kabátját. Leszededegeti róla a rá nem valókat, kifordítja és egy satnya eserjére fekteti. Ő meg elmegy a kúthoz, hogy szomjúságát csillapítsa.

Itt mindig friss vízzel várják a delelő marhákat a hatalmas vályuk. Nem kell vederrel tölteni, mint a síksági itatókat. Megtölti a jó istenadta természet. A kristálytisztá víz az egyikből a másikba csobog. Csak az utolsóból esurog a földre, hogy tovább esacsogva táplálja az erdei csermelyt.

Pistuka nem iszik a vályúból, abból a tehenek isznak. Inkább felkapaszkodik a forráshoz. Igaz, hogy veszedelmes az a kis part: esúszik az átázott zöl-moszatos talaj. De nagynehezen mégisesak feljut... Étotlja szomját és nagyokat piheg rá. Majd, mintha megrészegeedett volna, oly bátran indul lefelé... Hípp-hopp... kiesúszik lába alól a talaj és nagyot nyekkenve oldalt vágódik. Eltörött a köcsög! -- Nem a fájdalom miatt, hanem mert ó jaj... a kis pepitán tenyérvnyi zöld pecsét éktelenkedik.

Pistuka vígasztalhatatlanul sír. Hasztalan vígasztalják a többiek. Hiábavaló minden simogatás: esurog a könnye, mint a zápor. A vályúnál mossa, mosogatja az éktelen pecsétet, de nem használ az semmit. A többiek vígasztalják: — Szerencséje, hogy a kabátka nem vót rajta, mer az is zöd lenne. — Ez egy kicsit meg is vígasztalja. És, mint akinek eszébe jut valami, a eserjé-

hez ront, magára veszi kabátját. A többiek is segítenek neki Majd búcsúszó nélkül otthagyja pajtásait.

Mikor Pistuka hazavetődik, már a delet is elharangozták. A házba be se néz, nemhogy még bemenjen. Fél apókától. Az udvar egyik szögletében bánatosan szórakozik a drótkerítéssel. Át-áldugja kis kezét a lukon, s meg-megijed olykor, ha nem sikerül visszahúznia.

Amint így kesevesen, éhesen tölti az időt, egyszer csak erős csípést érez a karján. Nagymama ragadta meg. Pistuka nem mer szólni semmit, csak a nadrágját takargatja. Nagymama éles szeme azonban észreveszi a bűnjelet.

— Mit csináltál a nadrágoddal, te koncsorgó? Jaj neked! Ha apóka meglátja, szétveri a fejed... Ezért nyafogtál annyit új ruháért?... Jobb is, ha eltirhatsz a ház tájékaról, míg apóka meg nem lát. Ha oszt apóka elmegy itthonról — tesszi hozzá vigasztalóan nagymama, hazanézhetsz majd délután. Teszek fél-re ételt is. De már ereggy is!

Nagymama utóbbi szavai nemi reményt sugároznak Pistukára. El is oson még idejében... Maga sem tudja, hová, merre megy. Céltalanul halad, mint a bujdosó.

A faluban néma csend ólálkodik. Sehol egy lélek. Táplálkozik most minden. Vasárnap délben még a kutya sem vakkantaná el magát, az is a hasa körö van. Pistuka nem megy tovább a falu hídjánál. Itt várja meg, míg apóka elmegy otthonról... Éhes, nagyon éhes: reggel óta mit sem evett. De talál rá módot, hogy éhségét felejtse. Felkapaszkodik a hídkarfára. Végigmászik rajta: kívül is, belül is. A felső karfát kezével fogja, az alsón lábával tapos. Még tetszik is neki. — Nem is olyan nagy valami gondolja.

A híd alatt, mélyen lenn sovány patakok kanyarog. Lassan, tétován cammog, nem félő, hogy elhordja a temérdek fekete iszapot. Inkább még tesz is hozzá imitt-amott. Pistuka e mélység fölött gondtalanul úzi gondatlan játékát.

Nagymama azért otthonról szemmel tartja ám a gyereket. Már ő se bánná, ha elmenne itthonról apjok.

Végre vége az ebédnek. Megtölti apjok a pipát. Egy kis üszköt tesz rá és már készen is áll az útra. Széles jókedvében füstöl, mint a gőzös.

— Jó ebédet főztél ma, anyyuk! — szól egyet hunyorítva. De anyyukot nem érdekli most a díszét. A gyereken jár az esze. Hát ha nem szósz, akkor Isten hozzád! — s sértődöttséget színlelve kifordul az ajtón.

Nagymama ismét a hídra pillant. — Pistuka már nincs ott? Csak nem esett le? — sikoltja, s máris rohan a hídhoz. Csak úgy kalimpál a szíve. Lenéz a híd alá... De jaj! Mozdul az iszap... egy kicsike sár-kéz emelkedik az ég felé. Nagymama egy-kettőre lenn terem, kezével kikotorja az iszapba merült gyereket. Első szava hozzá: Édes Pistukám! Többet sem tud mondani...

* * *

Otthon földrehuppan tompa zörejjel a mosóteknő... Locsosan a víz... könnyezve mosogatja nagymama a mosatlan edények helyett a bűnös unokát.

De csak a mosdatás után áll igazi bökkenő előtt: — Mit adjon a gyerekekre? A viganó elől reggel is elszaladt a kis huncut. — Szelíd-óvatosan megkérdezi hát Pistukát:

— Mond, aranyom! Melyik viganót veszed fel? A kéket vagy a feketét?

És Pistuka a világ legtermészetesebb hangján így válaszol: — A feketét.

Fr. Platon.

ÉLETÜNKBŐL...

Június 7. «Caritas Christi urget nos!» Emil, Alajos, Róbert, Lajos, Alpár, Celerin, Szilás és Jusztinián testvérünk Egerbe utazott, hogy fölvegyék a szerepzságot kegyelmes Püspökatyánk kezéből.

Jún. 10. Az alsósok is befejezték az idei tanévet. Patrológiából és héberből vizsgáltak ma. — Minden délben elcsitul a klerikátus munkás láza. A Megszentelő Lélekhez száll ilyenkor újra meg újra imánk: isteni szent ihletéssel kenje fel örökre testvéreinket az örök papságra.

Jún. 13. Szent Antal négy új testvért hozott: Délvidék magyarjait. Szívük régi vágya hazahívta őket Zágrábból. Imre, Ferenc, Péter, Regalát testvérünk meleg öltéssel vártunk benneteket! Most már mindig a mieink lesztek!

Jún. 14. Vizitáció. Szerető Főatyánk eljött közénk, hogy bepillantson minden kis testvérkéje lelkébe. Köszönjük türelmes jóságát, hogy minden szavunkat meghallgatta. Zenekarunk egyre nagyobb és merészebb lépéseket tesz. Milyen jó, hogy a legmagasabb helyről: — szerető Főatyánk és Titkáratyánk — úgy érdeklődnek utána! Ez számunkra hatalmas biztatás és lendítés!

Újabb raj indult Egerbe, hogy feljebb hágjon az Oltár lépcsőin: Mihály, Cecil, Gergely, Vid, Gottfrid, Oszkár, Gábor és János testvérünk a másik két kisebb rendet is felveszik.

Jún. 15. Forró nap! Minden ígéret teljesült: nvoic új, tüzes tanítványt választott az Úr: Emil, Alajos, Róbert, Lajos, Alpár, Celerin, Szilás és Jusztinián testvérünk má-tól kezdve mindörökre pap! — Mi kicsinyek itthon körmenetben kísértük az Úr Jézust, gondolatunk azonban egyre Egerbe szökkent: talán most veszik a rendeket, talán... most esdik le először a földre az örök Főpapot. És láttuk, hogy a kézrátétel alól remegő, túlon-túl boldog kisasnyók jönnek elő. — E percért dolgoztatok eddig, most a percéből magasodik föl az új papi jövő.

Estére megzendült a klerikátus. Hazajöttek a felszentelt atyák és a «kísrendesek», akik már az alszerpapság előtt állanak. Ilyenkor azután sem a szó, sem az ének nem tudja tolmácsolni többé az örömet! Néztünk ragyogva egymásra és nem tudunk betelni. Fényes nap! Úradta ékes nap!

Jún. 16. Ma azután megharsant a dal is. D. c. 11 órakor az iskolában találkoztunk, hogy a papságot ünnepeljük.

Előljáróban Vid testvér köszöntötte az új kisasnyókat. 2. Sik S.: Zsoltár a hegyen. Előadta Oszkár t. 3. Constanzo Festa: Tűz, tenger... biciniumát előadta a kis kar. 4. Csaba t. «A papi egyéniség erőtlenvezői» címmel értekezett. 5. Haendel: Trio a Makkabeus Júdás Oratóriumból. Előadta János, Ferenc és Atanáz t. 6. Mindszenty Gedeon «Újmisésnek» c. költeményét szavalta Oktáv t. Befejezésül Semjén t. «Pap vagy te mindörökké» c. szavalókórusát és László Ferenc «Vigyázz az égi jelre» c. énekét

adta elő a Főiskola, Vezényelt Semjén t. — Az ünnepély végén Magiszter atya szólott, majd az újmisést atyák nevében Emil atya.

A szeretet hatalom, a békétlenség zúrós zajában is. Egyszerű szívünk ezzel akarta egybefogni, meg egy kicsit fokozni az ünnep örömét, hogy a boldogság előcsillanó könnyeseppje zálog legyen és biztatás a morzsoló nehéz munka: a jövő felé!

Jún. 19. Te Deum. Ilyenkor már nem nézzük: mennyi munka, mennyi nekifezülés árán értünk ide. Fő, hogy ide értünk! Legyen hála érte Istennek!

Közben az újmisést atyák ismét távoznak: haza. Kit ez, kit az vár: szülők, testvérek... s lélekben mi is ott térdolunk az újmisést oltárok tövében. P. Emil Sárszentmihályon mondta el első miséjét. P. Alajos Öregcsertőn, szónokolt ft. P. Juvenál; P. Róbert Diósjenőn (ft. P. Damján), P. Lajos Mezőkövesden (ft. P. Ince), P. Alpár Hajóson (ft. P. Kelemen), P. Celerin Zalagegerszegen (ft. P. Tarcsafalvy Anaklét), P. Szűcs Jánosalmán (ft. P. Zsigmond) és P. Jusztinián Nagytétényen (ft. P. Magiszter).

Júl. 1. «Császárnak, ami a császáré...» Nyolc testvérünk «bevonult» kéthónapos katonai lelkészképző tanfolyamra. Lajos atya, Gergely, Oszkár, Gábor, Jakab és Semjén t. Budapestre, Csaba és Gellért t. Debrecenbe.

Júl. 12. Gyöngyös és Jászberény egyesült! Késő este változatos utazás után megérkeztek az utolsó jászberényi filozófus testvérek. Tárt karokkal vártunk! Isten hozott benneteket! A jászberényi Főiskola és klerikátus ezzel megszűnt. Itt Gyöngyösön harcol mind a hat évfolyam — egyenlőre 45-en — az Oltárért.

Júl. 13-14. Rómában tanuló testvéreink: Julián és Maximus is oltárhoz léptek! Hogy haza nem jöhettek, ez nekünk is fájt. Felejthetetlen lehetett azért ott is, az ősi katakombák mélyén az első mise! Köszöntünk benneteket!

Júl. 15. Ft. P. Ince lektoratyánk Ferences Misszáléval ajándékozott meg bennünket. Hálással köszönjük.

Júl. 17. Egész napos kirándulás. Az «öregek» kézenfogtak minket, ifjú berényieket, hogy bevezessenek a Mátra rejtelmébe. Kár, hogy az idő olyan könyörtelen volt: folyton esett. No, legalább ezzel is megismerkedtünk. Bizonyára lesz még dolgunk vele. De az esernyők alatt pillanatra sem borult be: dallal muzsikával elűztük a felhőket... Hazafelé már a nap is kisütött: nekünk volt igazunk!

Aug. 1. Két debreceni «honvédünk» hazalátogatott. Azonnal körülfogtuk őket

Aug. 2. Kirándulás Szentkútra! Szerető Főatyánk ajándéka volt: zarándokoljunk el a szentkúti Szűzanyához! Meg is jártuk az utat oda-vissza gyalog. Sohasem fogjuk elfelejteni a szentkúti napokat és őt, aki olyan felejthetlenné tette: ft. Pongrac házfőnök atyát! Hálás szívvel köszönjük.

Aug. 13. Budapesti «honvédeink» is követték a debreceni példát: 3 napra ők is hazajöttek. Harsog a klerikátus, mintha legalább is a szovjetfrontról érkeztek volna.

Aug. 27. Legfrissebb hajtás zseráfi Atyánk ágán: befutottak a volt novíciusok. Isten hozott benneteket!

Aug. 28. Örökre! Hat testvérünk: Ignác, Béda, Oktáv, Justus, Illés és Atanáz t. mondta ki újból ezt a szót örökre! És jár a szent Perpetuum Mobile, nincs megállás. Életünk legszebb napjai ezek!

Aug. 30. Drága katonalelkészeink leszereltek. Úgy jöttek haza, mint a tavaszi fecskék, kiket messzire vert a tél. Boldogan tértek meg a jó klerikátus ölére. Így azután ismét teljes a létszám: 45!

Szept. 6. Hatalmas csomagot hozott a posta. Találgattuk: ki küldte? A gyors levélkezek súlya alatt egyszeriben megtáruult a láda: szerető Főatyánk mindenki számára megküldte Schütz Dogmatikáját, Sipos Enchyridionját, Evatovics Katolikus Erkölcstanát és a C. I. C.-t. Útravaló nem csak a klerikus évekre, hanem az egészéletre. Estig forgattuk, lapozgattuk. Kaptunk még 30 drb. Sz. V. U. énekeskönyvet, az Énekszó előfizetését, kótaállványokat és igen sok kótát. Szeretett jó Főatyánk, fogadja legkisebb fiait őszinte háláját és köszönetét. Jutalmazza meg az Úr jószívű bőkezűségét.

Szept. 15. Felújítottuk templomunkban a Fájdalmas Szűz búcsúját. Kétszer hordoztuk körül az Úr Jézust az utcákon: gyertyafénynél és napvilágnál. Áldja meg a várost és adja meg a békét! — A Harmadikrendi Naggyűlésbe mi is beálltunk. Egyenlőre csak énekszámokkal.

Szept. 16. Meleg szeretettel köszöntöttük ft. P. Cyprián Definitor atyánkat névünnepe alkalmából és kértük a jó Istent: éltesse sokáig újjáságunk, Provinciánk és Rendünk javára!

Szept. 18. Veni Sancte Spiritus! 45 kispapi szem sóvárog, 45 kispapi lélek áhít: Jőjj Szentlélek Uristen! Jőjj, mert nehéz évről előtt állunk! — Ft. P. Provinciális nyitotta meg az 1941/42-es tanévet. Nagy örömmel és Istennek hálát adva jelentette

be, hogy a két studium egyesült. Régi gondolata volt az egyesítés. Adja Isten, hogy beváltsa a hozzáfűzött reményeket: a szellemi és lelki erők összpontosulását. Eszközökben nem lesz hiány. — Igen, szerető jó Főatyánk mi is mindent meg fogunk tenni, hogy megvalósuljanak közös álmaink!

D. u. az Egyházirodalmi Iskola új tisztikart választott. Titkár lett Csaba t., segédtitkár Cecil t. Jegyző Semjén t., helyettese Pelbárt t. Az elméleti szakoszt. vezetője Cecil t., a gyakorlati Vid t., irodalmi Pelbárt t., a missziós szakoszt. vezetője Oszkár t. Könyvtárosok: Oktáv t., Gergely és Zoltán t. Az Iskola levelezője Tamás t.

Szept. 20. Folyosóinkon csörren a meszesvödör, cuppan a kefe. A ragyogó újralfestett falak jó Házfőnök atyánkat és gondviselő Magiszter atyánkat dicsérik.

Szept. 25. Pompás őszi kirándulás a Mátrába. Amerre mentünk, felriadt a szeptembervégi csend. D. o. vendégatyák is érkeztek Budapestről: P. Kolumbán, P. Kapisztrán, P. Máriusz és P. Gilbert, és felejthetetlené tették az utolsó idej nagy kirándulást. Az anyagi «kárt» — már másodszor — szerető Főatyánk fedezte. Elfogadtsága miatt nem jöhetett körünkbe. Atyai gondoskodását meleg szívvel köszönjük.

Szept. 26. Ft. Hajós Elemér kanonok úr, székesfehérvári szemináriumi rektor igen értékes könyvekkel ajándékozott meg bennünket. Jóságáért hálás köszönetet mondunk és nevét szívünkbe írjuk, hogy el ne felejtsük soha.

Okt. 4. Rendalapító Szent Atyánk ünnepe. Ujjongó gyermeki érzés szívünkben, csengő dicső ének ajkunkon!... Alázattal borultunk le Atyánk előtt és megköszöntük neki, hogy minket is meghívott fiai közé. — Szent Bonaventura Egyházirodalmi iskolánk díszgyűléssel hódolt szent emlékének. Ünnepi beszédet mondott Oszkár t. Felolvasott Semjén t. Szavalt Kornél t. Hegedűlt János és Ferenc, harmóniumon kísért Semjén t. A volt berényiek alkalmi énekeket adtak elő. Így hódoltunk Neki, hisszük elfogadta hódolatunkat és velünk lesz mindig.

Összegyűlt íróasztalán a munka?

Sok az írivalója?

Könnyítse munkáját és vegyen

modern hordozható vagy irodai írógépet!

Előnyös feltételekkel!

Megbízható cég!

Kérjen ajánlatot:

Vajda Zoltán József

írógép és számológép kereskedő cégtől.

Kispest, Klapka-u. 3/a.

Telefon: 149-303.

Használt gépét magas áron cserélem be!

Felelős kiadó: Hittudományi Főiskola Gyöngyös.

Kapisztrán-Nyomda, Vác.

Művezető: Farkas Károly.

